

สมเด็จพระญาณสังวรมหาเถร (ลูก โถ่เถื่อน)

สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

ปฐมเจ้าอาวาส แห่งวัดราชสิทธิธาราม (พลับ)

แขวงวัดอรุณ เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร

อดุตา หิ อดุตโน นโถ โถ หิ นโถ โปร ลียา
อดุตนา หิ สุนนเตน นาคี ลภติ พุทธภภี.

ตนแลเป็นที่พึ่งของตน คนอื่นใครเถาะจะเป็นที่พึ่งได้
ก็บุคคลมีตนฝึกฝนดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่ได้ยาก. (พุทธ) ขุ. ธ. ๒๕/ ๓๖.

ดิวิชั่นก่อนสอบสนามหลวง นักธรรมเอก
วิชาธรรมวิจารณ์ พุทธานุพุทธประวัติ และวินัยมูขุ
โดย พระอัครกิตติ์ ธรรมเสวีร์
วัดราชสิทธิธาราม
แจกเป็นธรรมทาน

ตมฺหยา ยุตฺตํ โสโก

ชราย ปริวาริโต

มจฺจนา ปีทิตฺโต โสโก

ทกฺเข โสโก ปตฺติจฺฉิตฺโต.

โลกถูกตีหมาเก้าอี้ขึ้น ถูกชราล้อมไว้ ถูกมฤตยูปิดไว้

จึงตั้งอยู่ในทุกข์. (พุทธ) ถ. ส. ๑๙/๕๕.

ข้าพเจ้า

ขอถวายเอกสารฉบับนี้เป็นธรรมทานแด่

เพื่อ

ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอุทิศผล บุญกุศลนี้ไปให้ไพศาล ถึงมารดาบิดาและอาจารย์
ทั้งลูกหลานญาติมิตรสนิทกัน คนเคยร่วมทำงานการทั้งหลาย มีส่วนได้ในกุศล
ผลของฉันทัน ทั้งเจ้ากรรมนายเวรและเทวัญ ขอให้ท่านได้กุศลผลนั้นเทอญ

“อ่านเอง ได้ปัญญา ถวายพระนั้กศึกษา ได้บุญ”

ปณบพายิ ฌมเต มนابي อคฺคสุตฺ ทาทา ฌมเต ปุณฺคคิ

วรสุตฺ ทาทา วรลภี จ โหติ เสฏฺฐิบุทฺโท เสฏฺฐิมุเปติ สุณัน.

ผู้ให้ของขอบใจยอมได้ของขอบใจ ผู้ให้ของเล็กยอมได้ของเล็ก ผู้ให้ของดียอมได้ของดี
ผู้ให้ของประเสริฐ ย่อมถึงฐานะอันประเสริฐ. (พุทธ) อัง. ปยุตฺต. ๒๒/๕๖.

ชิจฺจมา ปรมมา โรคา สงฺขารวา ปรมมา ทฺถุชา

เอตํ ตฺวา ยถาญฺติ นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ.

ความทิวเป็นโรคอย่างยิ่ง สังขารเป็นทุกข์อย่างยิ่ง
รู้ซึ้งนั้นตามเป็นจริงแล้ว ตบเสยได้ เป็นสุขอย่างยิ่ง. (พุทธ) อู. ธ. ๒๙/๔๒.

มคฺคานญฺจฺฉุคฺโก เสฏฺฐิเจ

วิราโค เสฏฺฐิเจ ธมฺมานํ ทิปทานญฺจ จกฺขุมา.

บรรดาทางทั้งหลาย ทางมีองค์ ๘ ประเสริฐสุด,
บรรดาลั้จจะทั้งหลาย บท ๔ ประเสริฐสุด,

บรรดาธรรมทั้งหลาย วิราคารวมประเสริฐสุด,

และบรรดาลั้ตัว ๒ เท่าทั้งหลาย พระพุทธเจ้าผู้สั่งให้บูชาประเสริฐสุด.

(พุทธ) อู. ธ. ๒๙/๕๑.

๒๐. พระราชบัญญัติที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มาตรา ๓๑ ความว่าอย่างไร (๓๙)

ตอบ มาตรา ๓๑ มีความว่า วรรค ๒ อย่าง คือ

๑. วรรคที่ได้รับพระราชทานวิสุทธิคุณ

๒. ถิ่นศักดิ์

๒๑. วรรคที่ ๑ ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

นาย ก ได้รับอนุญาตจากเจ้าอาวาสให้เข้าปลุกบ้านอยู่อาศัยใหม่ที่ไหนนั้นนาย

คำปรารภ จากผู้เรียบเรียง

...รวบรวมโดย พระอัครกิตติ ธมฺมโสโร

แนวข้อสอบวิชาพระปริยัติธรรมภาคที่สามคือข้อสอบนี้ ข้าพเจ้าจัดทำขึ้นเป็นวาระที่ ๓

เพื่อให้เนื้อหาครบสมบูรณ์ จากที่ข้าพเจ้าได้เตรียมตัวสอบมาตลอดสามปี พบว่า

นักธรรมเอกนี้เนื้อหาละเอียดลเอียดกว่านักธรรมตรี และนักธรรมโทมาก

แต่ขอใ้ท่านนักศึกษา จงอย่าได้ทอดทิ้งพระคณาจารย์ที่สอนไว้ว่า **วิธีเรียน**

ทุกขมัจจุเรติ คนเราล้วนทุกข์ได้ด้วยกรรมแต่กรรมที่ตนทำไว้เอง ถ้าเราตั้งใจ

วันหนึ่งแน่นอน

ความดีของแนวข้อสอบสนามหลวงนักธรรมเอกเล่มนี้ ขอถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมบูชา สังฆบูชา บิณฑบาตบูชา ครูบาอาจารย์ ผู้มีพระคุณทั้งหลาย หากมี

ข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าขออภัยไว้แต่ผู้เดียว

อนึ่งในปีนี้ ดำริจัดทำเอกสารนี้ แจกเป็นเอกสารประโยชน์ทั่วประเทศไทยจำนวน

๖๐,๐๐๐ เล่ม แบ่งเป็นนักธรรมตรี โท เอก อย่างละ ๒๐,๐๐๐ เล่ม ผู้มีจิตศรัทธา

สามารถส่งมอบหนังสือธรรมทาน โดยโอนเงินเข้าบัญชีกองทุนเพื่อสร้างธรรมทาน

บัญชีออมทรัพย์ อ.อมลสิน สาขาเจริญพาศน์ เลขที่ ๐๑-๐๑๑๗-๒๐-๐๗๓๘๘๙-๙ ชื่อ

บัญชี **พระอัครกิตติ ธมฺมโสโร** ขอโมทนาบุญเป็นอย่างสูง ๆ

ธมฺมโสโรภิกขุ

๑ สิงหาคม ๒๕๕๓

หน้า

๔

๒๐

๔๑

๔๘

เรื่อง

ตัวอย่างข้อสอบสนามหลวงวิชาธรรมวิจารณ์

ตัวอย่างข้อสอบสนามหลวงวิชาพุทธทศวรรษวิวัตติ

ตัวอย่างข้อสอบสนามหลวงวิชาวินัยมุข เล่ม ๓

ตัวอย่างข้อสอบสนามหลวงพระราชบัญญัติคณะสงฆ์

ตัวอย่างข้อสอบสนามหลวง วิชาธรรมวิจารณ์

1. ตอบ ความเป็นอนัตตาแห่งสังขาร พึงกำหนดรู้ด้วยอาการอย่างไรบ้าง (๕๑)
 ๑) ไม่อยู่ในอำนาจ หรือพ้นความปรารถนา
 ๒) แสงต่ออัตตา
 ๓) ความเป็นสภาพาเจ้าของมีได้
 ๔) ความเป็นสภาพสูญ ๓
 ๕) พระบาลีว่า **สญฺญ กิขฺข อมํ นวํ** แปลว่า ภิกษุ เธอจงวัดเร็วนี้ คำว่า เรือ และ คำว่า วัด ในที่นี้ หมายถึงอะไร (๕๑)
ตอบ หมายถึง อตภาพร่างกาย
 ๖) หมายถึง บรรเทากิเลส และบาปกรรมเสียให้บางเบา จนขจัดได้ด้วยดี ๓
 ๗. ตอบ บาลีอุเทศว่า **วิมุตฺตสฺสํ วิมุตฺตมิตฺติ ญฺานํ โหติ** แปลว่า เมื่อหลุดพ้นแล้ว หมายความว่าหลุดพ้นแล้ว ย่อมมี ใครเป็นผู้หลุดพ้น และหลุดพ้นจากอะไร (๕๑)
ตอบ จิตเป็นผู้หลุดพ้น ๓ หลุดพ้นจากอาสวะกิเลส ๓ ๓
 ๘. ตอบ สอุปาทิสถนัพพาน กับ อุปุบาทิสถนัพพาน ต่างกันอย่างใด พระบาลีว่า **เตสํ วุบฺโสเม สุสฺย** ความเข้าใจสงบแห่งสังขารเหล่านั้น เป็นสุข จิตเป็นนิพพานชนิดใด (๕๑)
ตอบ **สอุปาทิสถนัพพาน**เป็นความดับกิเลสที่ยังมีเบญจขันธ์เหลือ **อุปุบาทิสถนัพพาน** เป็นความดับกิเลสไม่มีเบญจขันธ์เหลือ ๓
 ๙. ตอบ ผู้จะเจริญวิปัสสนาภาวนา พึงศึกษาให้รู้จักกรรม ๓ ประการ อะไรบ้าง (๕๑)
ตอบ กรรม ๓ ประการ คือ
 ก) กรรมเป็น**ภูมิ**เป็นอารมณ์ของวิปัสสนาณัน (มีขันธ์ ๕ เป็นต้น)
 ข) กรรมเป็น**รากเหง้า** เป็นเหตุที่เกิดขึ้นตั้งอยู่ของวิปัสสนาณัน (คือสัลโล วิสุทธิ และจิตวิสุทธิ)
 ค) **ตัว** คือ วิปัสสนาณัน (คือ วิสุทธิ ๕ ที่เหลือ) ๓

๑๖. ตอบ ผู้ใดได้เสาะหาคุณสมบัติหรือคุณสมบัติซึ่งอันอาจก่อให้เกิดความเสื่อมเสียหรือความแตกแยก มีโทษอย่างไร (๕๐)
 ๑๗. ตอบ ต้องระวังโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ๓
 ๑๘. ตอบ ผู้ที่มีที่ตั้งใจให้เป็นพระอุปัชฌาย์ หรืออุกถอดถอนจากความเป็นพระอุปัชฌาย์ กระทำการบรรพชกอุปสมบทแก่บุคคลอื่น ต้องระวางโทษอย่างไร (๔๕)
ตอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ๓
 ๑๙. ตอบ เจ้าอาวาส ตามกฎหมายหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๔ ใครเป็นผู้แต่งตั้ง เจ้าอาวาสผู้ได้รับแต่งตั้งมีหน้าที่อย่างไร (๔๓)
ตอบ สมเด็จพระสังฆราช ทรงแต่งตั้งเจ้าอาวาสพระอารามหลวง เจ้าคณะจังหวัด แต่งตั้งเจ้าอาวาสวัดราษฎร์ ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ เจ้าอาวาสมีหน้าที่ตามกฎหมายตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ดังนี้
 ๑. บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
 ๒. ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม หรือคำสั่งของมณฑลการศึกษา และสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
 ๓. ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล ๓
 ๔. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ กำหนดให้วัดมีเท่าไร อะไรวัดบ้าง ที่ดินที่เป็นสมบัติของวัดมีเท่าไร บอกมาให้ครบ (๔๒)
ตอบ วัดมี ๒ อย่าง คือ วัดที่ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา ๑, สำนักสงฆ์ ๑ ๓
 ที่ดินที่เป็นของวัดมี ๓ ประเภท คือ ที่วัด ๑, ที่ธรณีสงฆ์ ๑, ที่กัลปนา ๑ ๓

๑๑. คณะสงฆ์จะตั้งเป็นอิสระ ไม่อยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคมได้

หรือไม่ จงอ้างมาตรา (๔๕)

ตอบ ไม่ได้ ต้องปฏิบัติตามมาตรา ๒๐ ความว่า คณะสงฆ์ต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ฯ

๑๒. พระภิกษุจะต้องรับนิคหกรรมเมื่อทำผิดเช่นไร และผู้ได้รับนิคหกรรมให้ลักต้องสึกภายในเวลาเท่าไร (๔๙,๕๔)

ตอบ เมื่อกระทำการล่วงละเมิดพระธรรมวินัย และนิคหกรรมที่จะลงโทษแก่นิกขุณนั้น จะต้องเป็นนิคหกรรมตามพระธรรมวินัย ฯ

ต้องสึกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ได้ทราบคำวินิจฉัยนั้น ฯ
๑๓. ภิกษุรูปหนึ่งต้องคำพิพากษาคดีถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลาย ภิกษุผู้นั้น

จะต้องปฏิบัติตามอย่างไร ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์มาตราไหน (๕๖)

ตอบ ภิกษุผู้นั้นต้องสึกภายในสามวัน นับแต่วันที่เกิดถึงที่สุด ฯ
ตามมาตรา ๒๙ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ
ถ้าฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ตามมาตรา ๔๓ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฯ

๑๔. พระภิกษุจะไม่สังกัดอยู่ในวัดใดวัดหนึ่งเลยได้หรือไม่
ประกอบด้วย (๔๙,๕๔)

ตอบ ไม่ได้ ฯ
ตามมาตรา ๒๗ (๓) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๓๕
๑๕. ศาสนสมณบัณฑิตมีกี่ประเภท อะไรบ้าง ใครเป็นผู้มีอำนาจดูแลรักษาและจัดการศาสนสมณบัณฑิต (๔๗,๔๓,๕๒)

ตอบ มี ๒ ประเภท ตามมาตรา ๔๐ คือ
๑. ศาสนสมณบัณฑิตกลาง ได้แก่ ทรมย์สินของพระศาสนาซึ่งมิใช่ของวัดใดวัดหนึ่ง ฯ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีอำนาจดูแลรักษาและจัดการ
๒. ศาสนสมณบัณฑิตของวัด ได้แก่ ทรมย์สินของวัดใดวัดหนึ่ง ฯ ให้เป็นไปตามวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ฯ

๖. ในส่วนสังสารวัฏ ลัทธิโลกตายแล้ว มีคติเป็นอย่างไร จงอ้างบทสัพเพทกอบ (๕๑,๕๖)

ตอบ มีคติเป็น ๒ คือกตายแล้วไปสู่สุคติ มีบาลีว่า **จิตเต อสงฺกิลฺยฺสฺส สุคติ ปาฎิโกงฺขา** ตายแล้วไปสู่ทุคติ มีบาลีว่า **จิตเต สงฺกิลฺยฺสฺส ทุคติ ปาฎิโกงฺขา** ฯ

๗. นิพพิทาญาณ หมายถึงอะไร ปฏิภาณแห่งนิพพิทา เป็นเช่นไร (๔๕)

ตอบ หมายถึงปัญญาของผู้บำเพ็ญเพียรจนเกิดความหมายในสังขาร ฯ
การพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สังขารทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งปวงเป็นอนัตตา แล้วเกิดนิพพิทา เบื่อหน่ายในทุกขันธ์ ไม่เพ็ดเล็ดเพ็ดเล็ดหมกมุ่นอยู่ในสังขารอันช่วยวนเสวนา นี้เป็นปฏิภาณแห่งนิพพิทา ฯ

๘. **จริต** คืออะไร เพราะเหตุใดจึงต้องเจริญกัมมัฏฐานให้เหมาะแก่จริตของตน (๕๑) จริตของคนในโลกนี้มีกี่ประเภท อะไรบ้าง (๔๗,๕๖) คนสูงอายุมีความกังวล นอกไม่หลับ เพราะคิดห่วงลูกหลาน เป็นต้น จิตเป็นคนมีจริตอะไร กัมมัฏฐานข้อใดเป็นที่สบายแก่คนจิตนั้น (๕๗) นีวรณ ๕ อย่างไหนสงเคราะห์ใช้ในจริตอะไร (๕๖)

ตอบ คือ ความประพฤติเป็นปกติของบุคคล ฯ
เพราะกัมมัฏฐานแต่ละอย่างก็เป็นที่สบายของคนแต่ละจริต ถ้าเจริญไม่เหมาะแก่จริตกรรมฐานก็จะสำเร็จได้โดยยาก ฯ

มี ๖ ประเภท ราคาจริต ๑, โทสจริต ๑, โมหจริต ๑, ลัทธิกาจริต ๑, วิตักกจริต ๑, พุทธิจริต ๑ ฯ
มีวิตักกจริต ๑ อานาปานุสสติ หรือกสิณ ฯ

กามฉันท์	สงเคราะห์เข้าในราคะจริต
พยาบาท	สงเคราะห์เข้าในโทสจริต
ถีนมัมมิตะ	สงเคราะห์เข้าในโมหจริต
อุทธัจจกุกกุจจะ	สงเคราะห์เข้าในวิตักกจริต
วิจิกิจฉา	สงเคราะห์เข้าในโมหจริต ฯ

๑๙. **นิพนพิทา** คืออะไร บุคคลผู้ไม่ประสบบลาภยศสรรเสริญสุข จึงเพ้อหาयरระอว
อย่างนี้ จัดเป็นนิพนพิทาหรือไม่ เพราะเหตุใด (๕๑)

ตอบ คือ ความหมายในเบญจขันธ์ หรือในทุกข์ขันธ์ด้วยปัญญา ๗
ไม่จัดเป็นนิพนพิทา เพราะยังเพ้อหาयरด้วยอเหตุ มีซึ่งเป็นความหมายด้วยปัญญา ๗

๑๐. **วิปลาส** คืออะไร แบ่งตามจิตและเจตสิกได้กี่ประเภท อะไรบ้าง (๕๑)

ตอบ คือ กิริยาที่ถือโดยอาการปริวิตติจากความเป็นจริง ๗
แบ่งได้ ๓ ประเภท ๗

คือ ก) สัญญาวิปลาส ๗ จิตวิปลาส ๓) ทิฏฐิวิปลาส ๓

๑๑. อารมณของสติปัญญา มีอะไรบ้าง ฝึกผู้เจริญสติปัญญาพึงมีคุณสมบัต
อะไรบ้าง (๕๑)

ตอบ มี ๓ กาย เวทนา จิต ธรรม ๗

ทั้งมี ก) **อตาปี** มีความเพียรเมกิลล ๗) **สัมปะนาโณ** มีสัมปะชัญญะ ๓) **สติมา** สติ
๑๒. **สทศตทุกข์** คือทุกข์อะไรบ้าง สียศที่อวาทเป็นทุกข์นั้น สือธิบายอย่างไร (๕๐)

ตอบ คือ ทุกข์ไปด้วยกัน หรือทุกข์กำกับกัน ได้แก่ทุกข์มีเนื่องมาจากวิรูปุลผล ๗
คือได้รับตั้งเป็นใหญ่กว่าคนสามัญเป็นขึ้น ๗ ต้องเป็นอยู่แต่กับว่าคนสามัญ
จำต้องมีทรัพย์สินมากเป็นกำลัง มีภพได้ไม่พอใช้ ต้องมีภาระมาก ไม่มีเวลาเป็นของตน
เป็นที่เกาะของผู้อื่นจนมุ่งนั่ง ต้องพลอยทุกข์ด้วยเขา ๗

๑๓. **ไวพจน์** แห่ง**วิราคะ** ได้แก่อะไรบ้าง (๕๐)

ตอบ ได้แก่ **มพนิมมุนโทเน** แปลว่า ธรรมยังความเมาให้สร้าง
ปิปาสวินโย แปลว่า ความนำเลี้ยวซึ่งความกระหาย

อาลยสมุคฺชทาโต แปลว่า ความถอนขึ้นด้วยดีซึ่งอถลย
วญญูปจุเจโท แปลว่า ความเข้าไปตัดเสียดซึ่งวิญญะ
ตณฺหทฺชโย แปลว่า ความสิ้นไปแห่งตั้งมหา

วิราโค แปลว่า ความสิ้นกำหนด
นิโรธ แปลว่า ความดับ
นิพพาน แปลว่า ธรรมขชาติหาเครื่องเลียบแทางมิได้ ๗

๖. ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ผู้ดำรงตำแหน่งเลขานุการมหาเถรสมาคมคือ
ใคร (๕๕,๕๓)

ตอบ คืออธิบดีกรมการศาสนาโดยตำแหน่ง ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์
พ.ศ.๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๑๓ ความว่า ให้อธิบดีกรมการศาสนา
เป็นเลขานุการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง ๗

๗. ตามมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กำหนดองค์ประกอบมหาเถร
สมาคมไว้อย่างไร (๕๙,๕๖,๕๔)

ตอบ กำหนดไว้ดังนี้ สมเด็จพระสังฆราช ทรงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการโดย
ตำแหน่ง สมเด็จพระราชาคณะทุกรูป เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และพระราชอาคณ
ซึ่งสมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง มีจำนวนไม่เกิน ๑๒ รูป เป็นกรรมการ ๗

๘. ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕ กำหนดเจ้า
คณะปกครองสงฆ์ไว้กี่ชั้น ใครบ้าง (๕๒)

ตอบ กำหนดไว้ ๕ ชั้น คือ เจ้าคณะใหญ่ ๑, เจ้าคณะภาค ๑, เจ้าคณะจังหวัด ๑, เจ้า
คณะอำเภอ ๑, เจ้าคณะตำบล ๑ ๗

๙. ตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ให้จัดแบ่งเขตปกครองคณะ
สงฆ์ส่วนภูมิภาคไว้อย่างไร (๕๑,๕๔)

ตอบ แบ่งดังนี้ คือ ภาค ๑, จังหวัด ๑, อำเภอ ๑, ตำบล ๑
ส่วนจำวนและเขตปกครองดังกล่าวให้ป็นตามที่กำหนด ในกฎหมายเถรสมาคม ๗

๑๐. ตามมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๓๕
กำหนดให้พระภิกษุละสมณเพศในกรณีใดบ้าง (๕๘)

ตอบ ในกรณีใดกรณีหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ก) ต้องคำวินิจฉัยจ้ยตามมาตรา ๒๕ ให้รับนิคหกรรมไม่ถึงให้สึก แต่ไม่
ยอมรับนิคหกรรมนั้น

ข) ประพฤติล่วงละเมิดพระธรรมวินัยเป็นอาจิม

ค) ไม่เลิกถืออยู่ในวัดใดวัดหนึ่ง

ง) ไม่มีวัดเป็นที่อยู่เป็นหลักที่แหล่ง ๗

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์

๑. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ คืออะไร (๕๐)
ตอบ คือ กฎหมายฉบับหนึ่งว่าด้วยคณะสงฆ์ มีศักดิ์รองลงมาจากรัฐธรรมนูญ ๓
๒. องค์การปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คืออะไร (๕๖,๕๗) ใครเป็นประธาน
ตอบ คือ มหาเถรสมาคม ๓
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เป็นประธาน ๓
๓. มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่อะไรบ้าง (๕๘,๕๙)
ตอบ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้
ก) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
ข) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
ค) ควบคุมและส่งเสริมการศึกษา การศึกษาระดับ การเผยแพร่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
ง) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
จ) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่น ๓
๔. การกรมการมหาเถรสมาคมดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละกี่ปี (๕๑,๕๓)
ตอบ การกรมการที่เป็นสมเด็จพระราชาคณะ ไม่มีกำหนดเวลา
กรมการที่สมเด็จพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง ดำรงอยู่ในตำแหน่งคราวละ ๒ ปี ๓
๕. ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ใครเป็นผู้สถาปนาสมเด็จพระสังฆราช
โดยอ้างมาตรา คำว่า คณะสงฆ์ และคณะสงฆ์อื่น แห่งมาตรา ๕ ทวิ ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ถึงใคร (๕๕)
ตอบ มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่ง ๓
คณะสงฆ์ หมายถึงบรรดาพระภิกษุที่ได้รับการอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามกฎหมายที่ใช้บังคับก่อนพระราชบัญญัตินี้ ไม่ว่าจะปฏิบัติศาสนกิจในหรือนอกราชอาณาจักร ๓
คณะสงฆ์อื่น หมายถึงบรรดาบรรพชิตที่มีนิกายหรือนิกายิกาย ๓

๑๔. กายคตาสติก็มีพื้นฐานกับอสุภกัมมพื้นฐาน ต่างกันหรือเหมือนกันอย่างไร จงอธิบาย (๔๘,๔๙) กถิน แปลว่าอะไร และเป็นคู่ปรับแก่นิเวศน์ชนิดไหน (๔๕)
ตอบ ต่างกันที่อารมณ์ คือ **กายคตาสติ** พิจารณาอาการภายในของตนเป็นอารมณ์ **อสุภะ** พิจารณาซากศพเป็นอารมณ์ ๓
เหมือนกันตรงที่พิจารณาให้เห็นเป็นปฏิถุ ไม่งามเหมือนกัน และเป็นปฏิบัติต่อกัน
ฉันท์ะ อีกทั้งเป็นเครื่องกำจัดวิปลาสข้อที่เห็นว่าการขงกัมมพื้นฐาน ที่สมมติ หรือมี
แปลว่า วัตถุอันจูงใจ คือจูงใจให้เข้าไปผูกอยู่ เป็นชื่อของกัมมพื้นฐาน ที่มีสมมติ หรือมี
วัตถุที่ชื่อว่ากถินเป็นอารมณ์ เป็นคู่ปรับแก้ทุกข์จากทุกข์วิเวก ๓

๑๕. บาลีแสดงปฏิบัติพาแห่งสันติว่า **โลกามิสฺส ปชเห สมนฺติเปกฺโข** ความว่า ผู้เพ่ง
ความสงบพึงละอาภิมิสฺสในโลกเลย ความสงบ ได้แก่อะไร อามิสฺส ได้แก่อะไร
เพราะเหตุไรจึงเรียกว่าอามิสฺส (๕๐,๕๔)
ตอบ ได้แก่ ความเรียบร้อยทางกายทางวาจาและทางใจ ๓
ได้แก่ บัญญัติกามคุณ คือรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันน่าปรารถนาน่าใคร่
ชอบใจ ๓
เพราะเป็นเครื่องล่อใจให้ติดใจในโลก ดุจเหยื่ออันเบ็ดเกี่ยวอยู่ ๓

๑๖. **วิมุตติ** เป็นโลกียธรรมหรือโลกุตตรธรรม เป็นสภาวะหรืออนาสวะ (๕๐,๕๖)
ตอบ ถ้ามุ่งเอาบาสฺสคือ **เจตวิมุตติ** และ**ปัญญาวิมุตติ** ก็เป็นโลกุตระและอนาสวะ
อย่างเดียว ถ้ามุ่งเอาอรรถกถาซึ่งคือ วิมุตติ ๕ วิมุตติเป็นโลกียะก็มี เป็นสภาวะก็มี
คือ **ตัทธวิมุตติ** และ**วิภังขณวิมุตติ** เป็นโลกียะและเป็นสภาวะ **สมุทเทวิมุตติ**
ปฏิบัติสัทธวิมุตติ และ**นิสสรณวิมุตติ** เป็นโลกุตระและอนาสวะ ๓

๑๗. **เนอการกุตฺร** ทรงแสดงอุปมาชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายไว้อย่างไรบ้าง จงบอกมา
๓ ข้อ ที่ทรงแสดงไว้เช่นนั้นเพื่ออะไร (๕๐)
ตอบ ทรงแสดงไว้ดังนี้ คือ (ให้ตอบเพียง ๓ ข้อ) ๑. เหมือนหยาดน้ำค้าง ๒. เหมือน
ต่อมหน้า ๓. เหมือนรอยยิ้มที่ตกลงในน้ำ ๔. เหมือนลำธารอันไหลมาจากภูเขา ๕.
เหมือนก้อนเขฬะ ๖. เหมือนชิ้นเนื่อนาไปไฟ ๗. เหมือนโคที่เท้าจะฆ่า ๓
ทรงแสดงไว้เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้เร่งรีบทำความดีให้ทันกับเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ ๓

๑๘. เพราะเหตุใด พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงชักนำให้บำเพ็ญสมาธิ หัวใจสมถะ

กัมมัฏฐานมีอะไรบ้าง (๕๐,๕๖,๕๕) พระพุทธจรรยาแห่งพระสัมมาสัมพุทธ

เจ้า ในกิจการทรงแสดงธรรมเร้าใจในตัวอากาการอย่างไรบ้าง (๕๖)

ตอบ เพราะใจที่อบรมดีแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ใหญ่ เป็นกำลังสำคัญในอัน

จะให้เกิดเห็นอรรถธรรมและเหตุผลอันสุขุมลุ่มลึก พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ใน

พระบาลีว่า **สมาธิโต ยถาภูติ ปชานาติ** ผู้มีใจตั้งมั่นแล้ว ย่อมรู้ตามเป็นจริง ฯ

สมาധคตาสติ เมตตา พุทธาณุตถติ กลินจตุธาตววัตถานะ ฯ

ตัวอาการ ๔ คือ

ก) **สมุทสุตสนา** อธิบายให้เห็นแจ่มแจ้ง ให้เข้าใจชัด

ข) **สมาทาบนา** ชวนให้มีแก่ใจสมทาทาน คือทำตาม

ค) **สมุตตะตนา** ชักนำให้เกิดอุตสาหะจากหาญเพียรจะทำ

ง) **สมุปัทสนา** พยุให้เร้าเริงในอันทำ ฯ

๑๙. คำว่า **มกนิมฺภโน ธรรมยังความเมกให้สร้าง** หมายถึงความเมกในอะไร (๕๕)

ตอบ หมายถึงความเมกในอารมณ์อันช่วยทำให้เกิดความเมกทุกประการ เช่น สมบัติ

แห่งชาติ สกุล อริยยะ บริวาร กิติ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข กิติ เขียววัย ความหาโรค

มิได้ และชีวิต กิติ นับเข้าในอารมณ์ประเภทนี้ ฯ

๒๐. วิราคะเป็นยอดแห่งธรรมทั้งปวง คำว่า **“ธรรมทั้งปวง”** หมายถึงอะไร **นิโรธ**

ที่เป็นใจพจน์แห่งวิราคะ หมายถึงอะไร (๕๕)

ตอบ หมายถึง **สังขตธรรม** คือธรรมอันธรรมดาปรุงแต่ง และ**อสังขตธรรม** คือ ธรรม

อันธรรมดาไม่ปรุงแต่ง ฯ

หมายถึง **ความดับทุกข์** เนื่องมาจากดับตัณหา ฯ

๒๑. ในบรรดาสังขตธรรมนั้น อะไรเป็นยอด เพราะเหตุไร (๕๐)

ตอบ **อัญญิกิกรมรค** เป็นยอด ฯ

เพราะองค์ ๘ แต่ละองค์ ๆ ของอัญญิกิกรมรคก็เป็นธรรมดี ๆ รวมกันเข้าทั้ง ๘ ย่อม

เป็นธรรมดียิ่งนัก และเป็นทางเดียวกันไปถึงความดับทุกข์ หรือถึงความหมดจด

แห่งที่สละนะ ฯ

๖๓. ใครเป็นผู้ทำลายสงฆ์ให้แตกกัน หรือเป็นผู้ชวนขวายเป็นการทำลายสงฆ์ได้ เหตุที่

สงฆ์จะแตกกันมีอะไรบ้าง (๕๒) จะป้องกันได้ด้วยวิธีอย่างไร (๕๓)

ตอบ ภัิกษุผู้ปกติตะจะเป็นสฆานสังฆาส อญฺเณสฆมาเตยวกันเทกนฺน ยอมอจาทลาภ

สงฆ์ให้แตกกันเป็นก็กเป็นพวกได้ นางภิกษุณี ลิกขฆานา สฆาเณร สฆาเณร อุบาสก

อุบาสิกา หากจาทลาภสงฆ์ให้แตกกันได้เไม่ เป็นได้เพียงขวงขวาย เพื่อทาทลาภสงฆ์

เทกนฺน ฯ

๒ อย่าง คือ สฆมาเทนปราราภพระธรรฆวินยแตกตาทกันจนเกิดเป็นอธกรณ ๑,

ความประพฤติปฏิบัติไม่เสมอกัน ยิ่งทยอยนกว่ากันแล้วเกิดความรังเกียจกันขึ้น ๑ ฯ

จะป้องกันด้วย ๒ วิธี คือ ต้องสงเสริมและกวตขนการศีกษาพระธรรฆวินย ให้มี

ความเห็นชอบเหมมอกัน ๑, ต้องสงเสริมและกวตขนความประพตธกษภิกษุ

ทั้งทลาภให้เสมอกัน ไม่ให้เป็นทางรังเกียจกัน ๑ ฯ

๖๔. วิวาพาทธกรณที่วินยฉลยในสงฆ์เมตตะวค จะเลอกภิกษุบางรูปหรือเป็นคนละ

หรือเป็นสงฆ์ให้แยกภิกษุฉลย ซึ่งเรียกว่า **อุพพาทิกาวธ** ผู้ที่ควรได้รับเลอกใน

วิธีนี้ ต้องมีองค์คุณก้อย่าง ๖ ไรบ้าง (๕๐)

ตอบ ต้องมีองค์คุณ ๑๐ อย่างคือเป็นผู้มีศีล ๑, เป็นพหุสุต ๑, เป็นผู้ทรงปาติเมกซ์ ๑,

เป็นผู้ตั้งมั่นในพระธรรฆวินยเมคคยอมแคคณ ๑, เป็นผู้ฉลยที่แจจให้ควาทเข้าใจ และ

เลอมเโส ๑, เป็นผู้ฉลาดเพื่อยังธกรณที่เกิดขึ้นให้ระงับ ๑, รู้เรื่องธกรณ ๑, รู้เหตุ

ธกรณ ๑, รู้การตัดธกรณ, รู้ทางตัดธกรณ ๑ ฯ

๖๕. การ**ทำนาสนา** คือการทำเช่นไร บุคคทที่ทรงขนญญาตีให้นาสนามกัประเมภท

ใครบ้าง

ตอบ คือการยังบุคคคผู้เมคควรธอเพค ให้ละเพคเลย ฯ

บุคคคที่ทรงขนญญาตีให้นาสนาม ๓ ประเมภท คือ

๑. ภิกษุผู้ต้องอันตมเวตถุแล้ว ยังปฏิบัติขนญญาตนเป็นภิกษุ

๒. บุคคคผู้อุปสมบทใหม่ขึ้น ได้รับอุปสมบทแต่สงฆ์

๓. สฆาเณรผู้ประกอบตัวองค ๑๐ ข้อยได้ข้อยหนึ่ง เช่นเป็นผู้มกมลาญชีวิตลัตตัว

เป็นตน ฯ

๕๘. สังขารสี่ คืออะไร (๕๐)

ตอบ คือ การที่ภิกษุแตกกันเป็น ๒ ฝ่าย เพราะมีความเห็นปรารถนาพระธรรมวินัยผิดแผกกันจนเกิดเป็นวิวาทาธิกรณ์ขึ้น หรือมีความปฏิบัติไม่สม่ำเสมอ อันยิ่งย่อนกว่ากัน เกิดรำเกียจกันขึ้น แต่ยังไม่แยกทำอุโบสถ ปวารณา หรือสังฆกรรมอื่น ๆ

๕๙. ปริวาส คืออะไร มานัต คืออะไร (๔๕)

ตอบ **ปริวาส** คือ การประพฤติวิบัติของหนึ่งเท่าจำนวนวันที่ปิดอาบัติไว้ก่อนจะประพฤติมานัตต่อไป ๆ

มานัต คือ การประพฤติวิบัติของอย่างหนึ่ง เป็นเวลา ๖ ราตรีเพื่อออกจากอาบัติสังฆาทิเสส ๆ

๖๐. จงให้ความหมายของคำต่อไปนี้ ๑. ปฎิจจนวัตติ ๒. อันตราปัติ (๔๓)

ตอบ **ปฎิจจนวัตติ** หมายถึง อาบัติสังฆาทิเสสที่ภิกษุต้องแล้วปกปิดไว้

อันตราปัติ หมายถึง อาบัติสังฆาทิเสสที่ภิกษุต้องเข้าอภิกษุระหว่างประพาศวิญญูญาณวินัย ๆ

๖๑. เมื่อมุ่งถึงพระพุทธรูปยู่ติ ภิกษุผู้ได้ชื่อว่าปฏิบัติเพื่อความตั้งอยู่ยั่งยืนแห่งพระธรรมวินัย ควรปฏิบัติเช่นไร (๔๗)

ตอบ ควรปฏิบัติอย่างนี้ คือ ตั้งอยู่ในลัทธิธรรม ใครความบริสุทธิ์ อาบัติที่ไม่ควรต่อองอย่าต้องอาบัติ ที่ต้องแล้วพึงทำคืนเสีย เช่นนี้จักเป็นผู้มีศีลเสมอด้วยพรหมจรรย์ทั้งหลาย ชื่อว่าปฏิบัติเพื่อความตั้งอยู่ยั่งยืนแห่งพระธรรมวินัย ๆ

๖๒. ภิกษุเมื่อลาสิกขา ต้องทำเป็นภิกษุจะลักษณะด้วยการกล่าวคำปฏิญาณตนเป็นผู้นอกจากภิกษุต่อหน้าใครได้บ้าง และทำอย่างไรจึงเป็นภิกษุจะลักษณะ (๕๐)

ตอบ ต่อหน้าภิกษุด้วยกันหรือคนอื่นจากภิกษุก็ได้ ๆ ปฏิญาณอย่างนี้ คือ

พร้อมด้วยจิต คือทำด้วยตั้งใจเพื่อลาสิกขาจริง ๆ

พร้อมด้วยยกาล คือด้วยคำเด็ดขาด ไม่ใช่รำพึง ไม่ใช่ปริกัป

พร้อมด้วยประโยค คือปฏิญาณด้วยตนเอง

พร้อมด้วยบุคคล คือผู้ปฏิญาณและผู้รับปฏิญาณเป็นคนปกติ

พร้อมด้วยความเข้าใจ คือผู้รับปฏิญาณเข้าใจคำนั้นในทันที ๆ

๒๒. ปัจจุบันนี้ การเจริญกัมมัญฐาน เป็นที่นิยมของสาธุชน ขอทราบว่ามีกัมมัญฐานนั้นกี่อย่าง อะไรบ้าง (๔๕)

ตอบ มี ๒ อย่าง คือ **สมถกัมมัญฐาน** กัมมัญฐานเป็นอุบายสงบใจ ๑, **วิปัสสนากัมมัญฐาน** กัมมัญฐานเป็นอุบายเรื่องปัญญา ๆ

๒๓. อะไรเป็นลักษณะ (๔๖) เป็นเหตุ เป็นกิจ และเป็นผลของวิปัสสนา (๕๐, ๔๗) ผู้เจริญวิปัสสนาภาวนาพึงรู้ฐานะทั้ง ๖ ก่อน ฐานะทั้ง ๖ นั้นคืออะไรบ้าง (๔๖) ตอบ สภาพความเป็นเองของสังขาร คือเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จริงอย่างไร ความรู้ความเห็นว่าสังขารเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา จริงอย่างไร เป็นลักษณะของวิปัสสนา

การที่จิตตั้งมั่นเป็นสมาธิไม่ฟุ้งซ่าน เป็นเหตุของวิปัสสนา

การกำจัดโสมพะจิตทำให้สิ้นเชิง ไม่หลงในสังขารว่า เป็นของเที่ยงเป็นสุข เป็นตัวเป็นตน เป็นของงาม เป็นกิจของวิปัสสนา

ความรู้แจ้งเห็นจริงในสังขารทั้งหลายว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา อันสืบเนื่องมาจากการกำจัดโสมพะจิตได้สิ้นเชิง ไม่มีความรู้ผิดความเห็นผิด เป็นผลของวิปัสสนา ๆ

ฐานะทั้ง ๖ คือ

- อนิจจะ** ของไม่เที่ยง ๑
- อนิจจลักษณะ** เครื่องหมายที่จะกำหนดรู้ว่ามีไม่เที่ยง ๑
- ทุกขะ** ของที่ลี้ถั่วหนยาก ๑
- ทุกขลักษณะ** เครื่องหมายที่จะกำหนดรู้ว่าเป็นทุกข์ ๑
- อนัตตา** สภาวะมิใช่ตัวมิใช่ตน ๑
- อนัตตลักษณะ** เครื่องหมายที่จะกำหนดรู้ว่าเป็นอนัตตา ๑ ๆ

๒๔. ตามมหาสติปัญญาสูตร ผู้เจริญสติปัญญา ๔ ตลอด ๗ วันถึงตลอด ๗ ปี พึงหวังผลอะไรได้บ้าง (๕๐)

ตอบ พึงหวังผล ๒ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ พระอรหัตตผลในปัจจุบันชาติ ๑ หรือเมื่อวิบากขึ้นที่กิลเลสมีตัดหมา เป็นต้น เข้ายึดไว้ยังเหลืออยู่เป็นพระอนาคามี ๑ ๆ

๒๕. อุทเทสแห่งนิพพิทา ดังต่อไปนี้ มีความหมายว่าอย่างไร (๔๙)

- ก) คนขลาด
- ข) ผู้รู้
- ค) หมกอยู่
- ด) คนผู้วิจารณ์ญาณ
- ข) ผู้รู้โลกตามความเป็นจริง
- ค) เพลิดเพลินหลงติดอยู่ในสิ่งอันวิเศษ
- ง) ไม่พัวพันในสิ่งล่อใจ

จ) โดยตรง ได้แก่แผ่นดินเป็นที่อยู่อาศัย โดยย่อม ได้แก่หมู่สัตว์ผู้อาศัย ๓

๒๖. สังขารในไตรลักษณ์กับในชั้น ๕ ต่างกันอย่างไร (๔๙)

ตอบ สังขารในไตรลักษณ์ หมายถึงเอารูปธรรมและนามธรรมทั้งหมด ที่ปัจจัยปรุงแต่งขึ้น ส่วนสังขารในชั้น ๕ หมายถึงเอาเจตสิกธรรมที่ปรุงแต่งจัดให้มีอาการต่าง ๆ เว้นเวทนาและสัญญา ๓

๒๗. ปกิณณบทุข คืออะไร จะบรรเทาได้ด้วยวิธีอย่างไร (๔๙)

ตอบ คือ ทุกข์จร เช่น ความเศร้าโศกเสียใจ ความรำไรบนเพ็ชรำพันความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ ความคับแค้นใจ ความประสบลึงที่เมิ่งพึงปรารถนา ความพลัดพรากจากของรัก ความผิดหวัง เป็นต้น ๓

จะบรรเทาได้ด้วยการมีสติ ใช้ปัญญาพิจารณา เห็นความจริงของสังขาร เป็นทุกข์อันจริงจัง อนัตตา รู้จักปล่อยวางไม่ยึดมั่นถือมั่น ๓

๒๘. สภามุข และ ปกิณณบทุข คือทุกข์เช่นไร (๔๙)

ตอบ สภามุข คือ ทุกข์ประจักษ์สังขาร ได้แก่ ขาด ขรา มรณะ ๓

ปกิณณบทุข คือทุกข์จร ได้แก่ โสกะ ปริเทวะ ทุกขะ โทมนัส อุปายาส ๓

๒๙. คนสังัทธาจริต และ คนวิตกจริต มีลักษณะอย่างไร ควรเจริญกัมมฐานอะไร

ตอบ คนสังัทธาจริต มีลักษณะซึ่งง่ายขาดเหตุผล คนวิตกจริต มีลักษณะคิดมาก ฟุ้งซ่าน ๓

คนสังัทธาจริตควรเจริญกุศล ๖ ขึ้นต้น คนวิตกจริตควรเจริญกุศล ๖

๕๔. การทำกรรมมีดีชชฌนยกรรมเป็นต้น แก่ภิกษุหรือคฤหัสถ์ ควรปฏิบัติอย่างไร จึงจะไม่เป็นทางนำมาซึ่งความแตกสามัคคี (๔๙)

ตอบ พึ่งตั้งอยู่ใน มัตตัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณ กาลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักกาล บุคคลัญญูตา ความเป็นผู้รู้จักบุคคล ดำริโดยรอบคอบแล้วจึงทำ ไม่พึงใช้อำนาจที่ประทุษร้าย เป็นทางนำมาซึ่งความแตกสามัคคี เช่น พวภิกษุชาวโกศลมีผู้ได้ทำมาแล้ว ๓

๕๕. การคว่ำบาตรในทางพระวินัยหมายถึงอะไร (๔๓) และจะหยาบายบาตรได้เมื่อไร (๕๐) การคว่ำบาตรนี้ ลงศทำแก่ผู้ประพฤติชั่วใด บอกรมา ๓ ข้อ (๕๓)

ตอบ หมายถึง การไม่ให้คบค้าสมาคมด้วยลักษณะ ๓ ประการ คือ ไม่รับบิณฑบาตของเธอ ๑, ไม่รับนิมนต์ของเธอ ๑, ไม่รับไทยธรรมของเธอ ๑ ๓

เมื่อผู้ถูกคว่ำบาตรนั้นละโทษนั้นแล้ว กลับประพฤติดี ๓

ทำแก่คฤหัสถ์ (เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ) ขวนขวายเพื่อไม่ใช้โลกาแห่งภิกษุทั้งหลาย ๑, ขวนขวายเพื่อไม่ประยชนแห่งภิกษุทั้งหลาย ๑, ขวนขวายเพื่ออยู่ไม่แห่งภิกษุทั้งหลาย ๑, ต่่าว่าเปรียบปรยภิกษุทั้งหลาย ๑, อุยงภิกษุทั้งหลายให้แก่กัน ๑, กล่าวติเตยนพระพุทธร ๑, กล่าวติเตยนพระธรรม ๑, กล่าวติเตยนพระสงฆ์ ๑ ๓

๕๖. ภิกษุผู้เป็นโจทก์ จงใจหาความเท็จใส่ภิกษุอื่น และภิกษุผู้เป็นจำเลย จงใจปฏิบัติความประพตเสียของตนด้วยใจการเท็จ ลงศพิงนคิดหะด้วยกรรมอะไร (๔๕)

ตอบ ลงศพิงทำ ตชชฌนยกรรม แก่ภิกษุผู้เป็นโจทก์ และตัสสปาปิยการกรรม แก่ภิกษุผู้เป็นจำเลย ๓

๕๗. วุฒฺมานวิธ แปลว่าอะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง ในการทำวุฒฺมานวิธและอย่างไร (๔๕)

ตอบ แปลว่าระเบียบเป็นเครื่องออกจากอาบัติ ประกอบด้วย ปริวาส มาฆัตตปฏิกัสนนา และอัพมาน ๓

การให้ปริวาส ให้มานัต และทำปฏิกัสนนัตองการลงศพิงจวรรค การให้อัพมาน ต่องการลงศพิงจวรรค ๓

๕๐. อนุภาพาธิกรรมที่เกิดขึ้นแล้วไม่รับระงับ มีผลเสียอย่างไร ภาิกษุผู้ต้อง

ตอบ อนุภาพาธิกรรม ฟังปฏิบัติอย่างไร (๔๕)
อานุภาพถึงถึงเป็นนานานานิกาย ๑ และเสียสละสมาธิสมาธิเป็นทางแต่ก็เป็นนานา

ฟังปฏิบัติอย่างไร คือ เคารพในผู้พิจารณา ๑, ให้การตามความเป็นจริง ๑, ฟังเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของสงฆ์ ๑, ไม่ขุ่นเคือง ๑ ๑

๕๑. อธิกรรมอันสงฆ์วินิจฉัยแล้ว ฝ่ายไม่ชอบใจจักอุทธรณ์ได้หรือไม่ จงตอบให้มี หลัก (๔๘)

ตอบ อุทธรณ์ได้ก็มี อุทธรณ์ไม่ได้ก็มี โดยอธิบายว่า ตามสิกขาบทที่ ๓ แห่ง สัมปาณวรรคปาจิตติยกัมมที่ โจทก์ก็ดี จำเลยก็ดี รู้ว่าอุทธรณ์นั้นสงฆ์หมั่นวินิจฉัยเป็นธรรมแล้ว ฟ้นขึ้นเพื่อวินิจฉัยใหม่ ต้องอาบัติปาจิตติยี่ อย่างนี้อุทธรณ์ไม่ได้ แต่ถ้าเห็นว่าไม่เป็นธรรม ฟ้นขึ้นไม่เป็นอาบัติ อย่างนี้ อุทธรณ์ได้ ๑

๕๒. ภูมิวิสัยสัญญาตา ความเป็นผู้มีความเห็นร่วมกันกับส่วนใหญ่ ไม่ถือแต่มติของตน เป็นธรรมสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ภาิกษุปฏิบัติอย่างไรจึงจะรักษา ธรรมนั้นได้ (๔๙)

ตอบ ปฏิบัติอย่างนี้คือ เคารพในพระศาสดา ในพระธรรมวินัย และเคารพในสงฆ์ผู้ เป็นเจ้าหน้าที่รักษาพระธรรมวินัย ถ้าคำมติของสงฆ์เห็นว่าไม่เป็นมติอันสมควร เชื่อถือและทำตาม ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ ย่อมรักษาภูมิวิสัยสัญญาตาในไว้ได้ ๑

๕๓. พระอรธกถาจารย์แสดงลักษณะปกปิดอาบัติสังฆาทิเสสไว้เป็น ๕ คู่อย่างไรบ้าง (๕๑,๕๔)

ตอบ เป็นอาบัติ และรู้ว่า เป็นอาบัติ
เป็นปกปิดตะ และรู้ว่า เป็นปกปิดตะ
ไม่มีอันตราย และรู้ว่า ไม่มีอันตราย
อาจอยู่ และรู้ว่า อาจอยู่
ใครจะปิด และปิดไว้ ๑

๓๐. พระบาลีว่า "ภาิกษุ เอตัจจวิตเรณีนี เรือที่เอจวิตแล้ว จักพถันถึง" จงให้ ความหมายคำต่อไปนี้ ให้ถูกต้องตามพระบาลีนั้น (๕๙)

ก) เรือนี่
ข) จจวิต (วิตอะโร)

ค) เรือที่วิตแล้ว
ด) อัดภาพร่างกายนี้

ง) วิตทำ คือพิจารณา
จ) ในลังสารวัฏ ๑

๓๑. บาลีแสดงปฏิบัติปาหาแห่งนิพพิทาว่า **เย จิตตี สญฺเฆสฺสญฺติ โมกฺขญฺติ มฺกา**

พฺนฺธนา ผู้ได้ลัการวมจิต ผู้นั้นจักพ้นจากบ่วงแห่งมาร

ก) คำว่า "บ่วงแห่งมาร" ได้แก่อะไร (๕๖)
ข) การลัการวมจิตให้พ้นจากบ่วงมาร ในธรรมวิจากรณที่น่านแนะนำวิธี

ตอบ ก) ได้แก่ วัตถุทุกาม คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันไม่มีใคร นำปรารถนา มาชอบใจ ๑
ข) แนะนำวิธีปฏิบัติไว้ ๓ ประการ คือ

๑. **ลัการวมอินทรีย์**มิให้ ความยินดีครอบงำ ในเสียเห็นรูป ฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรส ญักต้องโผฏฐัพพะ อันนำปรารถนา

๒. **มณสิการกัมมัญฐาน**อันเป็นปฏิบัติบ่ช่อกามฉันทะ คืออดสุภะและกายคตา- สติหรืออันยังจิตให้ลลิต คือมรณัสสติ

๓. **เจริญวิปัสสนา** คือ พิจารณาถึงขารแยกออกเป็นขั้นขั้น ถันนิชฐานเห็นใน ความไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ๑

จัดเข้าไตรสิกขา ดังนี้
ประการที่ ๑ จัดเข้าใน **ศีลสิกขา**
ประการที่ ๒ จัดเข้าใน **จิตตสิกขา**
ประการที่ ๓ จัดเข้าใน **ปัญญาสิกขา** ๑

๓๒. จงแสดงวิธีเจริญมุตติกา พร้อมทั้งอานิสถสัมถแห่งการเจริญ พอเป็นตัวอย่าง

ตอบ วิธีเจริญมุตติกาอันดังนี้ เมื่อได้เห็นหรือได้ยินมนุษย์หรือสัตว์เป็นอยู่สุขสบาย เจริญรุ่งเรืองด้วยสุขสมบัติ พึงทำจิตใจให้ชื่นชมยินดี แล้วแผ่เมตตาจิตไปว่า สัตว์ผู้ไหนชอบบริบูรณ์ยิ่งขึ้น มีสุขสมบัตินั้น จงเจริญยิ่งขึ้นด้วยสุขสมบัตินั้น ๆ เถิด เมื่อเจริญอยู่เนื่อง ๆ ย่อมได้รับอานิสงส์ คือ จะละความริษยาในสมบัตินั้นได้ ๖

๓๓. บุคคลผู้ถูกนิรโทษ ๔ ครอบง่า พึงแก้ด้วยกัมมัญญานอะไรบ้าง (๔๔)

ตอบ ถูกกามฉันทะครอบง่า พึงแก้ด้วยอสุภกัมมัญญาน และกายคตาคติ

ถูกพยาบาทครอบง่า พึงแก้ด้วยเมตตาทรมหวิหการ

ถูกถีนมัทธะครอบง่า พึงแก้ด้วยอนุสสติกัมมัญญาน

ถูกอุทัจจกุกุจะครอบง่า พึงแก้ด้วยกถิม หรือมรณสตติ

ถูกวิจิจจาคะครอบง่า พึงแก้ด้วยจตุธาตววัตถาน หรือวิปัสสนากัมมัญญาน ๖

๓๔. การทำวัตรสวดมนต์ เป็นกิจวัตรของพระภิกษุสามเณรและเป็นภิกษุสามเณรทุกคน จงแสดงวิธีเจริญสมถกัมมัญญานและวิปัสสนากัมมัญญาน ในบททำวัตรเช้า มาดูพอเป็นตัวอย่าง (๔๕)

ตอบ การสวดมนต์และการพระรัตนตรัยก็ดี สวดสรรเสริญคุณพระรัตนตรัยก็ดี เป็นการน้อมจิตระลึกถึงคุณพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ชื่อว่าเจริญพุทธานุสสติ ธัมมานุสสติ สังฆานุสสติ จัดเป็นสมถกัมมัญญาน ๖

สวดสังเวคปริกิตตนาปาฐะว่า ชาตปิ ทุกขา ชราปิ ทุกขา มรณญเป ทุกขัง... รูปิ อนิจจัง เวทนา อนิจจา... รูปิ อนัตตา เวทนา อนัตตา... เป็นอาทิ ตั้งสติมีความเพียร ใช้ปัญญาพิจารณาเบญจขันธ์ ยกขึ้นสู่สภาวะลักษณะ จัดเป็นวิปัสสนากัมมัญญาน ๖

๓๕. ออาหารปริยภูทิกข์ คืออะไร จะบรรเทาได้ด้วยวิธีอย่างไร (๔๖)

ตอบ คือ ทุกข์ในการหาเลี้ยงชีพ เช่น ต้องแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน เมื่อผลประกอบการขึ้นต่ำกัน ก็ทะเลาะกัน และเมื่อแย่งแสงสว่างมากก็เป็นที่เกิดทุกข์มาก ๖

จะบรรเทาได้ด้วยภาวนาขันธ์ประหัยอดทนและอดออม เป็นอยู่ด้วยปัจจัยเครื่องเลี้ยงชีพเท่าที่จำเป็น ตัดสิ่งฟุ้งเฟ้อที่ไม่จำเป็นออกไป ยินดีเท่าที่ตนมีอยู่โดยยึดพุทธภาษิต เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการดำรงชีวิต ๖

๓๖. วิภาทิกกรรม คืออะไร ระงับได้ด้วยวิธีการตกลงกันเองมีอย่างไร (๔๑,๔๔)

ตอบ คือ การเถียงกันปรารถนาพระธรรมวินัย ๖

ด้วยสัมมุขวินัย การระงับต่อหน้า และเขยอชยติกา การระงับด้วยถือเสียงข้างมาก ๖

มีอย่างนี้ คือ

- ๑. สังฆสัมมุขตา ความเป็นต่อหน้าสงฆ์
- ๒. ธัมมสัมมุขตา ความเป็นต่อหน้าธรรม
- ๓. วินยสัมมุขตา ความเป็นต่อหน้าวินัย
- ๔. บุคคลสัมมุขตา ความเป็นต่อหน้าบุคคล ๖
- ๔๗. สัมมุขวินัยสำหรับระงับวิภาทิกกรรมนั้น มีวิธีอย่างไร อธิกรณที่ภิกษุจะพึงยกขึ้นว่านั้น ต้องเป็นเรื่องที่มีมูล ก็เรื่องที่มีมูลนั้นก็มีลักษณะเช่นไร (๔๖)
- สัมมุขวินัยมีองค์เท่าไร อะไรบ้าง (๔๓)

ตอบ มีวิธีอย่างนี้ คือ ด้วยการตกลงกันเอง ๑, ด้วยการตั้งผู้วินิจฉัย ๑, ด้วยอำนาจแห่งสงฆ์ ๑ ๖

มีลักษณะ ๓ ประการ คือ เรื่องใดเห็นเอง ๑, เรื่องที่ได้ยินเอง หรือมีผู้บอกและเชื่อว่า เป็นจริง ๑, เรื่องที่เว้นจาก ๒ สถานนั้น แต่จริงเท็จโดยอาการ ๖

มีองค์ ๔ คือ ในที่พร้อมหน้าสงฆ์ ๑, ในที่พร้อมหน้าธรรม ๑, ในที่พร้อมหน้าวินัย ๑, ในที่พร้อมหน้าบุคคล ๑ ๖

๔๘. อานุวาทิกกรรมเช่นไร อันภิกษุจะพึงยกขึ้นว่าได้ (๕๐)

ตอบ ต้องเป็นเรื่องมีมูล คือ เรื่องที่ได้เห็นเอง ๑, เรื่องที่ได้ยินเอง หรือมีผู้บอกและเชื่อว่า เป็นจริง ๑, เรื่องที่เว้นจาก ๒ สถานนั้น แต่จริงเท็จโดยอาการ ๑ เช่น ได้ยินว่า พัดสุดของผู้นั้นพัดไป ได้พบพัดสุดนั้นในที่อยู่ของภิกษุผู้นั้น ๖

๔๙. รัตติเจท หมายถึงอะไร มีอะไรบ้าง (๕๑)

ตอบ หมายถึง การขาดราตรีแห่ง (การประพฤติ) มาณัต ๖

มี ๑. อยู่ร่วม ๒. อยู่ปราศ

๓. ไม่บอก ๔. ประพฤติในขณะอันพร้อม ๖

๔๒. **บุรุษกิจก่อนแต่อุปสมบท** มีอะไรบ้าง กิจทั้งหมดนั้นที่จัดเป็นญัตติกรรมทำ เป็นการสงฆ์ คือ กิจอะไรบ้าง (๔๗)

ตอบ มีการให้พรพา ขอนิสสัย ถืออุปัชฌายะ ขนานชื่อมงคลแห่งอุปสัมปทาเปกษะ บอกรับอุปชฌายะ บอกรับศีลปาเปกษะ สั่งอุปสัมปทาเปกษะให้ออกไปยืนข้างนอก สมนติภิกษุรูปหนึ่งเป็นผู้ชักซ้อมอุปสัมปทาเปกษะถึงอันตรายิกรรม เรียกอุปสัมปทาเปกษา เข้าในสงฆ์ ให้ขออุปสมบท สมนติภิกษุรูปหนึ่งสอบถามอุปสัมปทาเปกษะถึงอันตรายิกรรมในสงฆ์ ๑

กิจการนี้คือ การสมนติภิกษุรูปหนึ่ง เป็นผู้ชักซ้อมอุปสัมปทาเปกษะถึงอันตรายิกรรม การเรียกอุปสัมปทาเปกษาเข้าในสงฆ์ การสมนติภิกษุรูปหนึ่ง สอบถามอุปสัมปทาเปกษะถึงอันตรายิกรรมในสงฆ์ จัดเป็นญัตติกรรมทำเป็นการสงฆ์ ๑

๔๓. **ปัจฉิมกิจแห่งการอุปสมบทมีอะไรบ้าง** ตอบเพียง ๒ ข้อ (๔๔)
ตอบ มี ๒ ข้อ (ตอบเพียง ๒ ข้อ) คือ วัดงาแดดในทันที ๑, บอกประมาณแห่งฤดู ๑, บอกส่วนแห่งวัน ๑, บอกสี่ศีล ๑, บอกนิสสัย ๑, บอกกรณียกิจ ๑ ๑

๔๔. **ไตรจีวร** กำหนดให้เรียกผ้าว่า **อันตราส** เรียกผ้าทอว่า **อุตตราส** เรียกผ้าทาบว่า **สังฆา** ในเวลาไหนบ้าง ผ้า ๓ ผืนนั้น กำหนดให้เรียกว่า จีวร ในเวลาไหนบ้าง (๔๖)

ตอบ ในเวลาดังต่อไปนี้ คือ ในเวลาบอกบาตรจีวรแก่อุปสัมปทาเปกษะ ในเวลาอธิษฐานเป็นผ้าครอง ในเวลาปัจจุธรรม์ และในเวลากรานลิน ๑ ในเวลาผ้า ๓ ผืนนั้น เป็นนิสสัยเพราะอยู่ปราศ ค่าเสียสละเรียกว่าจีวรทกพื้น และในเวลาผ้าเหล่านั้นเป็นอติเรกจีวร คำวิกิ คำถอนวิกิรวมเรียกว่าจีวรทั้งสิ้น ๑

๔๕. **ภิกษุ ๒** ฝ่ายภิกษุเพราะปรารถนาดีก็มี เพราะปรารถนาเลวก็มี ยากทราบว่าจะอย่างไรชื่อว่าภิกษุเพราะปรารถนาดี อย่างไรชื่อว่าภิกษุเพราะปรารถนาเลว (๔๙)

ตอบ ผู้ตั้งวิวาทเพราะเห็นแก่พระธรรมวินัย ผู้หนึ่งชื่อว่าทำด้วยปรารถนาดี ผู้ตั้งวิวาทด้วยทิฏฐิมานะ แม้รู้ว่าผิดก็ทำ ผู้หนึ่งชื่อว่าทำด้วยปรารถนาเลว ๑

๓๖. **อนิจจตา** แห่งสังขารทั้งหลาย จะกำหนดรู้ได้ด้วยวิธีใดบ้าง (๔๘)

ตอบ ๑. **กำหนดรู้ในทางง่าย** ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความสิ้นในเบื้องปลาย ได้ในบาปว่า **อนิจจา วต สงขารา อุปาทายสมันโน อุปุชฺชิตวา นิรุชฺฌนฺติ** สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงทนอ มีความเกิดขึ้นและความเสื่อมสิ้นเป็นธรรมดา เกิดขึ้นแล้วย่อมดับ

๒. **กำหนดรู้ในทางละเอียดกว่า**นั้นด้วยความแปรในระหว่างที่เกิดและดับได้ในบาปว่า **อุจฺเจตฺติ กาลา ตฺรยฺหฺนฺติ รตฺติโย วโยคฺคา อุปฺพุทฺธ ฆพฺพฺติ** กาลย่อมล่วงไป ราตรีย่อมผ่านไป ซึ่งแห่งวัยย่อมและลำดับไป

๓. **กำหนดรู้ในทางสุขุม** ด้วยความแปรแห่งสังขารในช่วงขณะหนึ่ง ๆ คือ ไม่คงที่อยู่นานเพียงระยะกาลนิดเดียวก็แปรแล้ว ได้ในคาถาวิสุทธิมรรค ว่า **ชีวิติ อุตฺตภาโว จ สุขทฺทกา จ เภลลา** **เอภจิตฺตสฺมา ยุตฺตา** **ลฺหฺโส วตฺตเต ฆเณ** ชีวิต อุตภาพ และสุขทุกข์ทั้งมวล ประกอบกันเป็นธรรมแลมอดด้วยจิตดวงเดียว ขณะย่อมเป็นไปพลัน ๑

๓๗. **พระพุทธรูป** ว่า **"นตฺถิ สฺนฺติปรํ สุ"** สุอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี จะไม่เป็น การปฏิเสธของอย่างอื่นไม่ทั้งหมดหรือ จงอธิบาย (๔๘)

ตอบ ไม่เป็นการปฏิเสธทีเดียว เช่นทรงแสดงถึงสุขของคฤหัสถ์ ๔ อย่างไว้ เป็นต้น แต่สุขอย่างอื่นนั้นยังเจือไปด้วยทุกข์อยู่ ยังต้องอิงอาศัยผู้อื่น ลึกลงไป เรียกว่า **อภิสฺส** หรือสุขอิงอภิส ถึงปัจจัยภายนอก ยังไม่ใช้สุข ไม่อาจนับว่าเป็นสุขที่แท้จริงได้ มีแต่ความสงบเท่านั้นเป็นสุขอย่างแท้จริง เพราะไม่เจือไปด้วยความทุกข์ ไม่ต้องอิงอาศัยสิ่งอื่นปัจจัยภายนอก เรียกว่า **นิรามิสฺส** ฉะนั้นสุขที่ยิ่งกว่าความสงบจึงไม่มี ๑

๓๘. **จงจัดนรพรคุณ** แต่ละอย่างลงในพระปัญญาคุณและพระกรุณาคุณ (๕๐)
ตอบ บท **อรทํ สฺมฺมาสนฺนุโพธิ วิชฺชาจรรณฺสนฺนุโปเน สฺคุโต โลกวิทู** เป็นพระปัญญาคุณ บท **อนุตฺตโร ปริสฺทมนฺสารถิ สฺตฺตา เทวมนุสฺสานํ** เป็นพระกรุณาคุณ บท **พุทฺโธ ภควา** เป็นพระปัญญาคุณ และพระกรุณาคุณทั้งสอง (สุคโต ในที่บางแห่งจัดเป็นทั้งพระปัญญาคุณ ทั้งพระกรุณาคุณ) ๑

๓๓. วัตถุประสงค์จำพรรษาวัดละ ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง ทายกประสงค์จะถวายกฐิน นิมนต์พระภิกษุสงฆ์ในวันเดียวกันเพื่อรับกฐิน เป็นกฐินหรือไม่ว่า เพราะเหตุใด
ตอบ ไม่เป็นกฐิน เพราะองค์กำหนดลักษณะกฐินประกอบด้วยองค์เท่าไร บอกมา ๓ ข้อ
พรรษาถาวรไตรภพ ๑, อยู่ในอาวาสเดียวกัน ๑, ภิกษุสงฆ์จำนวนตั้งแต่ ๕ รูปขึ้นไป ๑ ฯ

ประกอบด้วยองค์ ๘ (เลือกตอบเพียง ๓ ข้อ) รู้จักบุพพการณ ๑, รู้จักถนอมจิวร ๑, รู้จัก
อธิษฐานจิวร ๑, รู้จักการกรรณ ๑, รู้จักกฐินคือหัวข้อแห่งการถวายกฐิน ๑, รู้จัก
ปฐพีทศกัณฑ์เป็นเหตุยังไม่แตกะกฐิน ๑, รู้จักการแตกะกฐิน ๑, รู้จักอาวาสสงฆ์กฐิน ๑ ฯ

๓๔. คำว่า "กฐิน" เป็นชื่อของอะไร มีชื่อเรียกอย่างไร เพราะเหตุใด (๒๖)
ตอบ เป็นชื่อของสังฆกรรมอย่างหนึ่ง ฯ

เพราะมีชื่อออกจากไม้ดั่งที่ลาดหรือทางออก เพื่อซึ่งจิวรเย็บ ฯ

๓๕. การอุปโลกน์ และการสวดเพื่อให้ผ้ากฐิน (๔๒) จัดเป็นสังฆกรรมประเภทใด
การกรรณกฐินด้วยผ้าสังฆากฐิน พึงกล่าวอย่างไร (๕๐)

ตอบ จัดเป็นอุปโลกนธรรม จัดเป็นยุติติทายกรรม ฯ

อิมาย สขงกฐินา กฐินํ อุตฺราภามิ ฯ

๓๖. ผ้าที่ไม่ทรงอนุญาตให้ใช้เป็นผ้ากฐิน ได้แก่ผ้าเช่นไรบ้าง (๕๑,๕๔)
ตอบ เช่นนี้ คือ ผ้าที่ไม่ได้เป็นลัทธิ เช่น ผ้าที่ขอยืมเขามา ๑, ผ้าที่ได้มาโดยอาการอัน
มิชอบ คือ ทำนินมิตได้มา พุตูเสียแต่ยังไม่เต็ม และผ้าเป็นนินมิตศรัทธา ๑, ผ้าที่ได้มาโดย
บริสุทธิต แต่เก็บค้างคืนไว้ ฯ

๓๗. ในอุปสมบทกรรม **อภัพบุคคล** หมายถึงใคร จำแนกโดยประเภทมีเท่าไร
อะไรบ้าง (๕๑,๕๔)

ตอบ หมายถึงบุคคลที่ไม่สมควรแก่การอุปสมบท อุปสมบทไม่ขึ้น ถูกห้ามไม่ให้
อุปสมบทตลอดชีวิต ฯ

มี ๓ ประเภท เพศบกพร่อง ไม่รู้ว่าเป็นชายหรือเป็นหญิง ๑, ประพฤติผิดพระธรรม
วินัย เช่น สำพระอรหันต์ ๑, ประพฤติผิดต่อกำเนิดของตนเอง คือสักบิดามารดา ๑ ฯ

๕๓. ในธัมมมานุสัสนานุสัสนา พระพุทธองค์ทรงแสดงวิธีพิจารณาสติ
สัมโพชฌนคฺ ได้ด้วยอาการอย่างไร (๔๔)

ตอบ ด้วยอาการอย่างนี้ คือ เมื่อสติสัมโพชฌนคฺ มีอยู่ ณ ภายในจิต ก็รู้ชัดว่าสติอยู่ ณ
ภายในจิตของเรา เมื่อไม่มีอยู่ ณ ภายในจิต ก็รู้ชัดว่าไม่มีอยู่ ณ ภายในจิตของเรา
เมื่อยังไม่เกิด แต่จะเกิดขึ้นด้วยประการใด ก็รู้ชัดด้วยประการนั้น เมื่อเกิดขึ้นแล้ว
เจริญบริบูรณ์ขึ้นด้วยประการใด ก็รู้ชัดด้วยประการนั้น ฯ

๕๔. ข้อว่า **อนัตตลัญญา** ในคิริมานนทสุตฺร ทรงให้ยกธรรมอะไรขึ้นพิจารณาว่า
เป็นอนัตตา (๔๔)

ตอบ ทรงให้ยกอายตนะภายใน คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายนอก
คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ขึ้นพิจารณาว่าเป็นอนัตตา ฯ

๕๕. จงแสดงพุทธคุณ ๙ **โดยอัตตสมปัตติ** และ**ปรทปฏิบัติ** พอได้ใจความ ในพระ
พุทธคุณ ๙ ประการนั้น ส่วนไหนเป็นเหตุ ส่วนไหนเป็นผล เพราะเหตุใด (๔๕)

ตอบ พระพุทธคุณตั้งแต่ **อรหํ จนถึง โลกวิทู** เป็นพระพุทธรุคุณส่วนอัตตสมปัตติ
พระพุทธรุคุณ คือ **อนุตฺตรํ บุริสทมฺสราธิ สุตฺตา เทวมนุสฺสานํ** เป็นพุทธรุคุณส่วน
ปรทปฏิบัติ พระพุทธรุคุณ คือ **พทุโธ ภควา** เป็นพระพุทธรุคุณทั้งอัตตสมปัตติและ
ปรทปฏิบัติ ฯ

พระพุทธรุคุณส่วนอัตตสมปัตติ เป็นเหตุ ส่วนปรทปฏิบัติ เป็นผล เพราะทรงบริบูรณ์
ด้วยพระพุทธรุคุณส่วนอัตตสมปัตติก่อนแล้วจึงทรงบำเพ็ญพุทธกิจให้สำเร็จประโชษณ์แก่
เวไนย ฯ

๕๖. พระบรมศาสดา ทรงแสดงอานิสงส์แห่งวิสัสนา **ไว้ในอนัตตลักขณสูตร**
อย่างไร (๔๗)

ตอบ ทรงแสดงไว้ว่า **เอวํ ปฐฺสํ ภิกฺขเว สุตฺวา อริยสวากโ** เป็นต้น ความว่า ดูก่อน
ภิกษุทั้งหลาย อริยสวากโผู้ได้สดับแล้ว เมื่อเห็นอย่างนี้ ย่อมเบื่อหน่าย ย่อมฟอกจิตให้
หมดจด เพราะการฟอกจิตให้หมดจดได้ จิตนี้ก็พ้นจากอาสวะทั้งปวง เมื่อจิตพ้น
พิเศษแล้ว ก็มีญาณหยั่งรู้ว่า พ้นแล้ว และเรอรู้ประจักษ์ชัดว่า ชชาติสิ้นแล้ว
พรหมจรรย์ คือ กิจพระศาสนาได้ทำเสร็จแล้ว กิจอื่นที่ต้องทำเช่นนี้ไม่มีอีก ฯ

๔๗. ในมหาสติปัญญาสูตร สติปัญญา ๔ มีชื่อเรียกอีกอย่างว่ากระไร สติปัญญา ๔ นั้น มีอานิสงส์อย่างไรบ้าง (๔๗)

ตอบ เอกายมมรรค ๑

มีอานิสงส์ ๕ ประการ คือ เพื่อความบริสุทธิ์แห่งสัตว์ทั้งหลาย ๑, เพื่อความข้ามพ้นสังขและประวิเทวะ ๑, เพื่อความดับสูญแห่งทุกข์และโทมนัส ๑, เพื่อบรรลุธรรมที่ควรรู้ ๑, เพื่อการทำให้แจ้งพระนิพพาน ๑ ๑

๔๘. ความเกิด ความแก่ และความตาย จัดเข้าในทุกข์หมวดไหน โดยรวบยอด ทุกข์ที่แสดงในอัมมจักกัปปวัตตนสูตร ได้แก่ทุกข์ขันธ์ใด (๔๗) **นิพัตทุกข์** หมายถึงทุกข์ข้อใด (๔๖)

ตอบ จัดเข้าใน**สภาวะทุกข์** คือ ทุกข์ประจำสังขาร ๑ ได้แก่ อุปาทานขันธ์ ๕ ๑

หมายถึง ทุกข์เนื่องในดิษฐ์ หรือทุกข์เป็นเจ้าเรือน ได้แก่ หนว ร็อน หิว กระจาย ปวด อุจจาระ ปวดปัสสาวะ ๑

๔๙. **ตัณหา**คืออะไร ตัณหานั้น เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดขึ้นที่ไหนและเมื่อดับย่อมดับที่ ไหน (๔๕)

ตอบ คือความอยาก ๑ เมื่อเกิดขึ้นย่อมเกิดขึ้นเป็นที่รักที่ยืนดีในโลก เมื่อดับย่อมดับในสิ่งที่เป็นที่รักที่ยืนดีในโลก ๑

๕๐. ในอนุสสติ ๑๐ ข้อว่า **มรณัสสติ** ไม่ใช้ว่า **มรณานุสสติ** เพราะเหตุใด (๔๗)

ตอบ ที่ไม่ใช่อย่างนั้น ก็เพราะท่านสอนให้ผู้พิจารณาเห็นปรากฏชัดเป็นปัจจุบันธรรม จะได้เกิดความไม่ประมาท เป็นผู้ทบทวนแล้วไม่ย่อท้อต่อความตาย หากจะไปเอาความตายที่ล่วงมาแล้วยกขึ้นพิจารณา ในบางขณะอาจเกิดความกลัวตายขึ้นก็ได้ ๑

๕๑. เนื้อความในภาทิสสูตรว่า “ปลงภาระอันหนักแล้วแล้ว” ไม่ถือเอาภาระอันอื่น” ถ้ามว่า ก) คำว่า “ภาระอันหนัก” ได้แก่อะไรบ้าง (๔๖)

ข) การถือและการปลงภาระอันหนักนั้น หมายถึงอะไร

ตอบ ก) ได้แก่ **เบญจขันธ์** ๑

ข) การถือ หมายถึง การถือด้วยอุปาทาน การปลง หมายถึง การถอนอุปาทานด้วยปัญญา ๑

๓๐. ภิกษุผู้เป็นเจ้าของบ้านที่กิจสงฆ์ ที่เป็นการไปตั้ง ประกอบด้วยองค์อะไรบ้าง และที่เป็นองค์เฉพาะกิจต้องประกอบด้วยองค์อะไรบ้าง (๔๕)

ตอบ ต้องประกอบด้วยองค์ที่เป็นลักษณะทั่วไป ๔ ประการ คือ

- ๑. ไม่ถึงความลำเอียง เพราะความชอบพอ
- ๒. ไม่ถึงความลำเอียง เพราะความเกลียดชัง
- ๓. ไม่ถึงความลำเอียง เพราะความมกมาย
- ๔. ไม่ถึงความลำเอียง เพราะความกลัว ๑

ต้องประกอบด้วยองค์ที่เป็นลักษณะทั่วไป ๔ ประการแล้ว และรวมชื่อว่า เข้าในการ ทำหน้าที่อย่างนั้นเข้าด้วย เป็น ๕ ประการ ๑

๓๑. ภิกษุผู้เข้าไปในจำนวนสงฆ์ทำกรรมนั้น ๆ ต้องเป็นภิกษุเช่นไร เวลาทำ สังฆกรรม ภิกษุที่อยู่ในสังฆมาเดียวกัน นับเข้าในจำนวนสงฆ์ทำกรรมทั้งหมด ใช่หรือไม่ จงอธิบาย (๔๕)

ตอบ ต้องเป็นภิกษุปกติ ไม่ถูกสงฆ์ยกเลียดจากหมู่ด้วยอุกเขปนียกรรม มีสังวาสเสมอ ด้วยสงฆ์ และเป็นสมานสังวาสของกันและกัน ๑

ไม่ใช่ เพราะภิกษุที่หลุดจากจำนวนผู้เข้ามาทำกรรม เป็นผู้ควรให้ฉันทะ สงฆ์ทำกรรม เพื่อภิกษุใด ภิกษุนั้นก็นับเข้าไปในจำนวนสงฆ์ และไม่ใช้ผู้ควรให้ฉันทะแต่เป็นผู้ควร เข้ากรรมนั้น ๑

๓๒. กรามภลิน คืออะไร อธิบายพอเข้าใจ (๔๙,๔๖) พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ กรามภลินได้ในเดือนใด (๔๒)

ตอบ คือเมื่อมีฟ้าเกิดขึ้นแก่สงฆ์ในเดือนท้ายฤดูฝน พอจะทำการเป็นไตรจิวรีในเดือนหนึ่ง ได้ สงฆ์พร้อมใจกันยกให้แก่ภิกษุรูปหนึ่ง ภิกษุผู้ได้รับผ่านนั้นเอาไปทำเป็นจิวรีแล้วเสร็จ ในวันนั้นแล้วมากบอกแก่ภิกษุผู้ยกผ่านนั้นให้เพื่อยอนุโมทนา ภิกษุเหล่านั้นอนุโมทนา ทั้งหมดนี้คือ**กรามภลิน** ๑

ทรงอนุญาตในท้ายฤดูฝน คือ ตั้งแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ๑

๒๗. วัตถุประสงค์ในการอุปสมบทคืออะไร
(๔๘,๕๒)
ต้องประกอบด้วยคุณสมบัตินี้บ้าง

ตอบ คือผู้จะเข้ารับการอุปสมบท ๓ ประการ คือ เป็นชาย ๑, มีอายุครบ ๒๐ ปี ๑, ไม่เป็น
ประภคอบด้วยคุณสมบัตินี้ ๕ ประการ หรือเป็นกะเทย ๑, ไม่เคยทำอนันตริยกรรม ๑, ไม่เคยต้อง
ฆนชยวิบัติ เช่นถูกต้อน หรือเป็นกะเทย ๑, ไม่เคยเข้ารีตเดียรฉัตรที่เป็นภิกษุ ๑, ไม่เคยต้อง
ปาราชิก หรือไม่เคยเข้ารีตเดียรฉัตรที่เป็นภิกษุ ๓

๒๘. คำว่า "เจ้าอธิการ" ในพระวินัยหมายถึงใคร มีกี่แผนก อะไรบ้าง การให้ภิกษุ

ถือเสนาสนะเป็นหน้าที่ของใคร ผู้ขึ้นฟังปฏิบัติอย่างไร (๕๓)
ตอบ หมายถึงภิกษุที่สงฆ์สมมติให้เป็นเจ้าหน้าที่ทำกิจการของสงฆ์ มี ๕ แผนก ได้แก่
เจ้าอธิการแห่งจีวร ๑, เจ้าอธิการแห่งอาหาร ๑, เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ ๑, เจ้า
อธิการแห่งอาราม ๑, เจ้าอธิการแห่งคลัง ๑ ๓

เป็นหน้าที่ของเจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ ฟังปฏิบัติอย่างไร คือ เจ้าอธิการแห่งเสนาสนะ
ฟังกำหนดฐานะของภิกษุผู้ถือเสนาสนะว่า เป็นผู้ใหญ่หรือผู้น้อย เป็นผู้มีอุปการะแก่
สงฆ์หรือหาไม่ได้ เป็นผู้ดูแลเรือนหรือประกอบกิจในทางใดบ้าง เป็นต้น แล้วพึงให้ถือ
เสนาสนะ ๓

๒๙. ภิกษุผู้ควรได้รับสมมติให้เป็น **ภัตตทุเทศกะ** ต้องประกอบด้วยคุณสมบัตินี้เช่น
ไร ภัตตทุเทศกะเฉพาะมีกี่อย่าง อะไรบ้าง (๕๔)

ตอบ ต้องประกอบด้วยคุณสมบัตินี้คือ เว้นอดีต คือฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ
ภยาคติ ๑, รู้จักภัตตรที่ควรแจกหรือสมควรแจก ๑, รู้จักลำดับที่พึงแจก ๑ ๓
มี ๕ อย่างคือ

๑. **อากันตภักตร** อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุอาคันตุกะ
๒. **คณิกภัตร** อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุผู้จะไปอยู่ที่อื่น
๓. **คิลานภัตร** อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุอาพาธ
๔. **คิลาปุฏฐิกภัตร** อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุผู้พยาบาลไข้
๕. **กฐิกภัตร** อาหารที่เขาถวายเฉพาะภิกษุผู้อยู่ใต้อุทฺธิที่เขาสร้าง

๕๒. **ไตรลักษณ์** ที่ว่าเห็นได้ยากนั้น เพราะอะไรปิดบังไว้ (๕๕) ผู้พิจารณาอนิจจตา
ความเป็นของไม่เที่ยง ย่อมได้รับอานิสงส์อย่างไร (๕๗) อนิจจตากำหนดรู้ได้
ด้วยอาการอย่างไรบ้าง (๕๕)

ตอบ อนิจจตา มี **สันตติ** ความสืบต่อแห่งนามรูปปิดบังไว้ ทุกขตา มี **อิริยาบถ** ความ
ผลัดเปลี่ยนอิริยาบถปิดบังไว้ อนัตตตา มี **สมณสังญญา** ความล้าคัญเห็นเป็นก่อนปิดบัง
ไว้ ๓

ย่อมได้รับอานิสงส์ คือเพิกถอนสันตติได้ ทำให้เห็นความเกิดขึ้นและความดับไป
ความไม่เที่ยงแห่งสังขารทั้งหลายด้วยปัญญาอันชอบ ย่อมเบื่อหน่ายในสังขารอันเป็น
ทุกข์ ดำเนินไปในหนทางแห่งความบริสุทธิ์ ๓

กำหนดรู้ได้ด้วยอาการ ๓ อย่าง คือ
ก) **ในทางง่าย** ด้วยความเกิดขึ้นในเบื้องต้น และความลึกลงไปในเบื้องปลาย
ข) **ในทางละเอียดกว่านั้น** ย่อมกำหนดรู้ได้ด้วยความแปรในระหว่างเกิดและ
ดับ

ค) **ในทางอันเป็นอย่างสุขุม** ย่อมกำหนดเห็นความแปรแห่งสังขารในช่วง
ขณะหนึ่ง ๆ คือไม่คงที่อยู่นาน เพียงในระยะเวลากาลนิดเดียวก็แปรแล้ว ๓

๕๓. การเจริญมรรณสตโตอย่างไร จึงแยกกาย ใน **นวัตถิกิกิภาปัพพะ** เมื่อภิกษุเห็น
ซากศพชนิดใดชนิดหนึ่ง ๙ ชนิดนั้น ท่านให้ภาวนาอย่างไร (๕๕)

ตอบ เจริญพร้อมด้วยองค์ ๓ คือ มีสติ ระลึกถึงความตาย ๑, มีญาณ รู้ว่าความตาย
จักมีเป็นแน่ ตัวยังต้องตายเป็นแน่ ๑, เกิดสังเวทสลัดใจ เจริญอย่างนี้จึงจะแยกกาย ๓
ท่านให้ภาวนาโดยการน้อมเข้ามาสู่กายนี้แล้วว่า **อสมฺปิ โข กายโย** ถึงร่างกายอันเล่า
เอวํ ธมฺโม ก็มีอย่างนี้เป็นธรรมดา **เอวํ ภาวี** จักเป็นอย่างนี้ **เอวํ อนตฺโต** ไม่ล่วงความ
เป็นอย่างนี้ไปได้ ๓

๕๔. พระบาลีว่า **"ปญญา ยปริสุตฺตติ บุคคลย่อมหมดจดด้วยปัญญา"** มีอธิบาย
อย่างไร (๕๖)

ตอบ บุคคลทำบาปเอง ย่อมเศร้าหมองเอง ไม่ทำบาปเอง ย่อมหมดจดเอง ความ
หมดจดและความเศร้าหมองเป็นของเฉพาะตน คนอื่นยังคนอื่นให้หมดจดหาได้ไม่ ๓

๕๕. อานาปานสติ ในศริภามนทสูตร ก็ในมณฑลปฏิบัติภูฐานสูตร ต่างกันอย่างไร ผู้

เจริญเมตตาเป็นประจำย่อมได้รับอานิสงส์ อย่างไรบ้าง (๕๕)

ตอบ ในศริภามนทสูตร แสดงอาการกำหนดลมหายใจที่เป็นไปพร้อมในกาย เวทนา จิต และธรรม ส่วนในมณฑลปฏิบัติภูฐาน แสดงแต่เพียงกายานุสถนาเท่านั้น ๑ ย่อมได้รับอานิสงส์ ๑๑ ประการ คือ

- ก) หลับอยู่ก็เป็นสุข
- ข) ตื่นอยู่ก็เป็นสุข
- ค) ไม่ฝันเห็นสิ่งลามก
- ง) เป็นที่รักของมนุษย์ทั้งหลาย
- จ) เป็นที่รักของอมมนุษย์ทั้งหลาย
- ฉ) เทวดาทั้งหลายย่อมรักเขา
- ช) ไฟไม่ไหม้ พิษหรือคัสตราวุธ ทั้งหลายประทุษร้ายไม่ได้

ข) จิตตั้งเป็นสมภาติเร็ว

ฌ) มีวพรรณน่องในแสงดงาม

ญ) ไม่หลงทำกาลกิริยา คือเสมอจะ

ตายย่อมได้สติ

ฎ) เมื่อตายแล้วแม้เกิดอีกก็เกิด

ในสถานที่เลวสุด ถ้า

ไม่เสื่อมจากฌาน ก็ไปเกิดใน

พรหมโลก ๑

๕๖. พระพุทธคุณบทว่า **“สตุถา เทวมนุสฺสตา”** เมื่อกล่าวถึงพุทธจริยาในส่วนที่

ทรงสั่งสอนมหาชน ประมวลลงเป็นข้อได้อย่างไรบ้าง (๕๕)

ตอบ ประมวลลงได้ดังนี้

- ก) ทรงพระกรุณาหวังจะให้ผู้ที่ทรงสั่งสอน ได้ความรู้อันจะให้สำเร็จประโยชน์
- ข) ทรงมุ่งความจริงกับประโยชน์เป็นที่ตั้ง
- ค) ทรงทำกับตรัสเป็นอย่างเดียวกัน
- ง) ทรงฉลาดในวิธีสั่งสอน ๑

๕๗. วิปัลลาสชื่อว่า วิปัลลาสในของที่เป็นทุกข์ว่าเป็นสุข จะถอนได้ด้วยสัญญา อะไรในสัญญา ๑๐ ใจความว่าอย่างไร (๕๗)

ตอบ จะถอนได้ด้วย**อาทินวสัญญญา** ๑

ใจความว่า ภิกษุยอมพิจารณาอย่างนี้ว่า กายอันนี้แลมีทุกข์มาก มีโทษมาก เหล่า อาพาธต่าง ๆ ย่อมเกิดขึ้นในกายนี้ ๑

๒๓. กิเลสเดาะหรือไม่เดาะ กำหนดรู้ได้อย่างไร (๕๔)

ตอบ **กิเลสเดาะ** กำหนดรู้ได้ด้วยอวาสาปติโพธและจิตวิรูปชขาด หรือสิ้นเขตจิวิร กาลที่ชยายออกไปอีก ๔ เดือน กิเลสไม่เดาะ กำหนดรู้ได้ด้วยอวาสาปติโพธ หรือจิวิร ปติโพธอย่างไรได้อย่างหนึ่งยังไม่ขาด และยังอยู่ในเขตจิวิรกาล ที่ชยายออกไปอีก ๔ เดือน ๑

๒๔. วัตถุที่ได้รับพระราชทานวิสุคตสัมมาและสร้างโรงอุโบสถแล้ว ภายหลังหรือ สร้างใหม่ จะต้องขอพระราชทานวิสุคตสัมมาใหม่หรือไม่ จงชี้แจง (๕๖)

ตอบ ถ้าสร้างอยู่ในเขตวิสุคตสัมมาเดิมที่ได้รับพระราชทานไว้ ไม่ต้องขอ พระราชทานใหม่ แต่ถ้าสร้างพ้นเขตวิสุคตสัมมาที่กำหนดเดิมนั้น ต้องขอ พระราชทานวิสุคตสัมมาใหม่ ๑

๒๕. ศัพท์ว่า “บรรพชา” มีอธิบายว่าอย่างไร (๕๖) การบรรพชาและการ อุปสมบท ถ้าเร็วด้วยวิธีอะไร นอกจากอภิบุคคผลและผู้มีบรรพชาโทษแล้ว บุคคลประเภทใดบ้างที่ถูกต้องให้อุปสมบท (๕๐,๕๖)

ตอบ มีอธิบายว่า ศัพท์นี้ หมายถึงการบวชทั่วไป รวมทั้งอุปสมบทด้วยก็มี หมายถึงเอา เฉพาะการบวชเป็นบุรุษประโยคแห่งอุปสมบทก็มี หมายถึงถึงการบวชลำพังเป็น สกมเนรก็มี ๑

การบรรพชาถ้าเร็วด้วยวิธีไตรสรณคมน์ และการอุปสมบทถ้าเร็วด้วยวิธีไตร สรณคัมภีร์ ๑

- ๑. คนไม่มีอุปัชฌาย์
- ๒. คนไม่มีบาตร คนไม่มีจีวร หรือไม่มีทั้งบาตรทั้งจีวร
- ๓. คนยังมีบาตร จีวร หรือยังมีทั้งบาตรทั้งจีวรเขามา ๑
- ๒๖. ภิกษุผู้ได้รับสมมติจากสงฆ์ให้เป็นเจ้าหน้าทำการสงฆ์นั้น ๑ เรียกว่าอะไร

พึงสวดสมมติด้วยกรรมวาจาประเภทใด (๕๑)

ตอบ เรียกว่า เจ้าอธิการ ๑

พึงสวดสมมติด้วยวิธีที่ยุติกรรมวาจา ๑

๑๙. สถานที่ที่เป็นสิริมงคลตามพระวินัยไม่ได้ มีหรือไม่ เพราะเหตุใด (๕๓)
ตอบ ไม่มี เพราะในป่าที่ไม่สืบ ก็จัดเป็น**สัตตภัณฑ์สิริมงคล** ในนามนภาที่ได้ขนาด ก็จัดเป็น**อุทกขงปสิม** ผืนแผ่นดินที่มีหมู่ป่าก็จัดเป็น**คามาสิม** และ**สังฆนตริก**ซึ่งคัมภีระหว่าง**มหาสิม**กับ**ขณสิม**ก็จัดเป็นคามาสิม ฯ

๒๐. การทำกนิมิตในทิศทั้ง ๘ นั้น ทักทิลละหนถูกต้องหรือไม่ เพราะเหตุไร จงเขียนคำทักกนิมิตในทิศละวันออกเสียงเหนือ มาดู (๕๖)

ตอบ ไม่ถูกต้อง ฯ
ที่ถูกต้องนั้นเมื่อเริ่มต้นทักกนิมิตในทิศบูรพาแล้วทักมาโดยลำดับจนถึงนิมิตสุดท้าย
ไปทักกนิมิตในทิศบูรพาซ้ำอีก ฯ

คำทักกนิมิตในทิศตะวันออกเฉียงเหนือว่าดังนี้ **“อุตฺตราย อุนฺทิสาย นิมิตฺตํ”** ฯ
๒๑. วิสุคคามสิมา พัทธสิมา ได้แก่อะไร กสิณ เป็นสังฆกรรมอะไร การรับกสิณ ตลอดจนถึงกราน ต้องทำในสิมาอย่างไร หรือทำนอกสิมาก็ได้ (๕๕)

ตอบ **วิสุคคามสิมา** ได้แก่เขตที่สงฆ์ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตยกให้เป็นแผนกหนึ่งจากบ้าน **พัทธสิมา** ได้แก่วิสุคคามสิมานั้นเองอันลงฆ์แล้ว คือสมมติเป็นสถานสังฆวาสสิมาแล้ว ฯ

กสิณ เป็นบัญญัติพิเศษกรรม ฯ
การรับกสิณ การอุปโลกนเพื่อให้ผู้กสิณ และการกรานกสิณทำในสิมา หรือนอกสิมาก็ได้ การสวดอยู่ตฤติยกรรมมาจากให้ผู้กสิณต้องทำในสิมาอย่างเดียว ฯ

๒๒. ภิกษุผู้สวดกรรมจากเป็นคู่ มีทางสันนิษฐานอย่างไร (๕๒)
ตอบ มีทางสันนิษฐาน ดังนี้

- ๑. ธรรมเนียมสวดอย่างอื่น มีสวดภาณวารเป็นต้น สวดทีละคู่
 - ๒. สวดรูปเดียวจะตกทล่น สวดคู่คงตกทล่นไม่พร้อมกัน เป็นอันทานกันอยู่ในตัวเอง รูปหนึ่งอาจพลากเป็นเล่ม ฯ
 - ๓. เนื่องมาจากอุปสมบทคราวละคู่ สวดรูปหนึ่งสวดกรรมจากสำหรับอุปสัมบท
- แยกขระรูปหนึ่ง ฯ

๕๘. ในเทศน์ ๑๐ อย่าง ความร้อใจ หรือความถูกต้องอาชญา จัดเป็นเทศน์เช่นไร ตอบ จัดเป็นวิปាកเทศน์ ฯ

๕๙. พระพุทธคุณบทว่า **สุคโต** นั้น เป็นพระคุณส่วนอัตตสมบัติ และส่วนปริยัติปฏิบัติอย่างไร จงอธิบาย (๕๗)

ตอบ พระคุณส่วน**อัตตสมบัติ** คือ เสด็จออกผนวชไม่ย่อท้อ เสด็จดำเนินไปตามอัฏฐังคิกรรคเป็นมชฌิมมาปฏิบัติ มิได้ทรงกลับคืนมาสู่อาณาจักรที่พระองค์ทรงละแล้ว จนบรรลุนุตรธรรมสมาธิโพธิญาณ เสด็จไปในที่ใดก็ทรงไม่มีอันตรายได้จักเกิดแก่พระองค์ได้ เสด็จไปกลับได้โดยสวัสดิ์ ฯ

พระคุณส่วน**ปริยัติปฏิบัติ** คือ เสด็จจาริกไปในสถานที่ต่าง ๆ เทศนาโปรดมหาชนให้ได้ดวงตาเห็นธรรม ให้ได้รับประโยชน์ทั้งปัจจุบัน อนาคต และประโยชน์อย่างยิ่ง คือพระนิพพาน หนึ่งทรงมีพระราชาตติ คือทรงกล่าวแต่คำที่จริงที่แท้ประกอบด้วยประโยชน์แก่บุคคลที่ควรกล่าว เสด็จไประงับอันตรายด้วยความอนุเคราะห์ที่เกื้อกูลแก่ปวงชน แม้เสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้ว ทรงฝากรอยจารึก คือพระคุณความดีในโลก ดุจฝนตกลงยังพืชให้ผลผลิต เป็นประโยชน์แก่คนและสัตว์ผู้ฟังแผ่นดิน ฯ

๖๐. ปริยัติธรรม หมายถึงอะไร ที่ได้ชื่ออย่างนั้นเพราะเหตุไร ธรรมทั้งปวงปฏิบัติ และปฏิเวธ มีคุณโดยย่ออย่างไร (๕๖)

ตอบ หมายถึง พุทธวจนะทั้งสิ้น ฯ
ที่ได้ชื่อว่าปริยัติธรรม เพราะเป็นธรรมต่อเหล่าเรียนศึกษาให้รู้รอบคอบด้วยดี ฯ มีคุณโดยย่อดังนี้

- ปริยัติธรรม** มีคุณคือ ให้รู้วิธีบำเพ็ญ ศิล สมาธิ ปัญญา
- ปฏิบัติธรรม** มีคุณคือ ทำกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์จนบรรลุมรรค ผล นิพพาน
- ปฏิเวธธรรม** คือ มรรค ผล นิพพาน มรรคผลนั้น มีคุณคือ ละกิเลสเป็นสมุจเฉทปหาน ส่วนนิพพาน มีคุณคือ ดับเบเล็งกิเลสและกองทุกข์ได้ทั้งหมด ฯ

แนวข้อสอบสนามหลวงวิชาพุทธาษุพุทธประวัติ

...โดย พระอัครกิตติ์ ธรรมสโร

๑. พุทธประวัติ วิชาที่ ๑ ปุริมกาล และวิภาคที่ ๓ อปรกาล ที่ทรงรงจนไว้ แสดงถึงเรื่องอะไร (๕๑)

ตอบ **ปุริมกาล** แสดงถึงเรื่องเป็นไปในกาลก่อนแต่บำเพ็ญพุทธกิจ

อปรกาล แสดงถึงเรื่องถวายพระเพลิงและแจกพระบรมธาตุ ๓

๒. ในขณะที่เสวยวิมุตติสุขได้ร่มไม้มหาโพธิ์ พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาข้อธรรมอะไร และธรรมนั้นมีความย่อว่าอย่างไร (๕๑)

ตอบ ทรงพิจารณา**ปฏิจจนุปบาท** ๓

มีใจความย่อว่า สภาวะอย่างหนึ่งเป็นผลเกิดแต่เหตุอย่างหนึ่งแล้ว ซ้ำเป็นเหตุยังผลอย่างอื่นให้เกิดต่อไปอีก เหมือนลูกโซ่เกี่ยวคล้องกันเป็นสาย ๓

๓. **ปัญญาทวาริโลกะ** คืออะไร มีความเป็นมาอย่างไร (๕๗)

ตอบ คือ การพิจารณาถึงความเหมาะสมใหญ่ ๕ ประการ ๓

มีความเป็นมาอย่างนี้ คือเมื่อพระมหาสัตว์เป็นสันตุลิตทวาราชอยู่ในดุสิตเทวโลก หมูเทวดามาทูลอาราธนาให้จุติลงไปยังเกิดในครรภ์พระมารดา ในลำดับนั้น พระมหาสัตว์ยังมีได้ทรงให้บัญญัติแก่หมูเทวดามาทูลอาราธนา ต่อเมื่อทรงพิจารณาปัญญา-มทวาริโลกะแล้ว จึงทรงให้บัญญัติ ๓

๔. ในวันที่พระมหาบุรุษประสูติ มีสหชาติที่เกิดพร้อมกันกี่อย่าง อะไรบ้าง (๕๑, ๕๕)

ตอบ มี ๗ อย่าง คือ พระนางพิมพา ๑, พระอานนท์ ๑, กาทุทายีอมมาตย์ ๑, ฉันทะอมมาตย์ ๑, ม้ากัณฐกะ ๑, ต้นมหาโพธิ์ ๑ และขุมทรัพย์ทั้ง ๔ ๓

๕. จงเล่าความเป็นมาของ**พุทธโกลาหล** (๕๐)

ตอบ เมื่อสุททาวาสมหาพรหมทั้งหลายลงมาเที่ยวประกาศทั่วหมีนโลกธาตุว่า เบื้องหน้าแต่บัดนี้ลงไปอีกแสนปี พระสัพพัญญูจะบังเกิดในโลก ถ้าใครจะพบเห็น จงเว้นจากเวรทั้ง ๕ อุตส่าห์บำเพ็ญทาน รักษาศีล เจริญภาวนา กระทำการกุศลต่าง ๆ ดังนี้จึงทำให้เกิดพุทธโกลาหลขึ้น ๓

๑๖. สภามณฑลวาตีสมา ตีจิวราวิปวาตีสมา และ อุทกฺกเขปตีสมา ได้แก่สภามาในไร (๕๑,๕๔) ในการถอน และสมมติสภามณฑลวาตีสมา และตีจิวราวิปวาตีสมา มีวิธีปฏิบัติก่อนหลังอย่างไร (๕๔)

ตอบ **สภามณฑลวาตีสมา** ได้แก่ สภามีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์สมมติเป็นแดนมีสังฆาเสมอภัน ภิกษุผู้อยู่ในเขตนั้นมีสิทธิในอันจะเข้าอุโบสถ ปวารณา และสังฆกรรมร่วมกัน สภามณฑลวาตีสมานี้ ทรงพระพุทธานุญาตให้สมมติ ตีจิวราวิปวาตีสมา ช้างได้อีก เว้นบ้าน และอยู่ประจำบ้านอันตั้งอยู่ในสภามณฑล

ตีจิวราวิปวาตีสมา ได้แก่ สภามณฑลสมมติให้เป็นแดน ไม่อยู่ปราศจากไตรจีวรได้ในเขตสภามณฑล

อุทกฺกเขปตีสมา ได้แก่ สภามีกำหนดเขตแห่งสามัคคีด้วยรั้วกัณหาสาตแห่งคนมีอายุ และกำลังปานกลาง ๓

ในการถอน ให้ถอนตีจิวราวิปวาตีสมาก่อน ถอนสภามณฑลวาตีสมาภายหลัง ในการสมมติ ให้สมมติสภามณฑลวาตีสมาก่อน สมมติตีจิวราวิปวาตีสมาภายหลัง ๓

๑๗. สภามาเป็นหลักสำคัญแห่งสังฆกรรมอย่างไร พหุติสมากำหนดขนาดพื้นที่ไว้ อย่างไร (๕๘,๕๙)

ตอบ สภามาเป็นเขตประชุมของสงฆ์ทำกรรม พระศาสดาทรงมีพระพุทธานุญาตให้สงฆ์พร้อมเพรียงกันทำภายในสภามา เพื่อจะรักษาสามัคคีในสงฆ์ ๓

กำหนดขนาดพื้นที่ไว้ได้อย่างไร คือ ไม่ให้สมมติสภามาเล็กเกินไปจนจุภิกษุ ๒๑ รูปไม่ได้ และไม่ใหญ่เกินไปกว่า ๓ โยชน์ ๓

๑๘. วัตถุประสงค์กำหนดเขตสภามณฑลมีกี่อย่าง อะไรบ้าง ปัจจุบันนิยมใช้วัตถุประสงค์อะไรเป็นนิมิต และวัตถุประสงค์ใช้เป็นนิมิตนั้นได้มีกำหนดไว้อย่างไร (๕๔)

ตอบ มี ๘ อย่างคือ ภูเขา ๑, คีลา ๑, ป่าไม้ ๑, ต้นไม้ ๑, จอมปลวก ๑, พนทาง ๑, แม่น้ำ ๑, แม่น้ำ ๑, น้ำ ๑ ๓

นิยมใช้คีลาเป็นนิมิต มีกำหนดไว้ดังนี้ เป็นคีลาแท้ เป็นคีลาแท้ ใช้ได้ทั้งหมด ๑, เป็นคีลามีก่อนไม้ไม่ถึงตัวช้าง ขนาดเท่าศีรษะโคหรือกระบือเชื่อง ๆ ๑, เป็นคีลาแห่งเดียว ๑, อย่างไม่เล็กขนาดเท่าก่อนน้าอ้อยหนัก ๓๒ ปละ ราก ๕ ซั้งก็ใช้ได้ ๓

๖. บุพพนิมิต ๕ ประการที่เกิดแก่พระโพธิสัตว์ ก่อนจะจุติลงปฏิสนธิในครรภ์พระมารดา คืออะไรบ้าง (๔๙)

ตอบ คือ ดอกไม้ทิพย์ประดับกายเที่ยวแห่ง ๑, ฝ่าเท้าทรงมีสีครามอง ๑, แห่งไหนหลุดออกจากรักแร้ ๑, ร่างกายปราศจากภูษรา ๑ และ พระทัยกระสันเป็นทุกข์ เหนื่อยหน่ายจากทั่วโลก ๑ ฯ

๗. พระวาจาที่พระมหาราชาบุรุษทรงเปล่งในวันประสูตินั้น เรียกว่าอะไร ใจความโดยย่ออย่างไร พระพุทธกิจ ๕ อย่าง มีอะไรบ้าง ข้อไหนที่ทรงบำเพ็ญเป็นนิจจราบเท่าปรินิพพาน (๔๖)

ตอบ เรียกว่า **อาสาฬหาวาจา** ฯ
ใจความย่อว่า **“เราเป็นผู้เกิดเป็นยอดแห่งโลก เราเป็นผู้เจริญผู้ใหญ่แห่งโลก เราเป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก ความบังเกิดชาตินี้มี ณ ที่สุดบัดนี้ ความบังเกิดอีกมิได้มี”** ฯ

มี ๕ อย่าง คือ เวลาเช้า เสด็จออกบิณฑบาต ๑, เวลาเย็น ทรงแสดงธรรม ๑, เวลาเช้า ทรงแสดงอภิบาล ๑, เวลาเที่ยงคืน ทรงตอบปัญหาเทวดา ๑, เวลาบ่าย ทรงตรวจดูเวไนยสัตว์ ฯ

เว้นข้อเสด็จออกบิณฑบาต นอกนั้นทรงบำเพ็ญเป็นนิจจราบเท่าปรินิพพาน ฯ

๘. อาสาฬหาวาจา คืออะไร พระพุทธองค์ทรงยืนยันพระองค์เองว่า เป็น **ลัมมะ** **ลัมพุทธะ** เพราะทรงอาศัยเหตุอะไร (๔๔)

ตอบ คือ วาจาที่เปล่งอย่างองอาจ เป็นภาษาของบุรุษพิเศษหาชาติใหม่ สัจใจความว่าเราเป็นผู้เกิด เป็นผู้ใหญ่ เป็นผู้ประเสริฐแห่งโลก ฯ
เพราะทรงอาศัยเหตุที่ตรัสรู้อย่าง ๔ อย่างแจ่มแจ้งครบถ้วนทุกประการ อันมีรอบ ๓ มีอาการ ๑๒ จึงทรงปฏิญาณพระองค์ว่า เป็นลัมมะลัมพุทธะ ฯ

๙. เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะประสูติ มีปฏิหาริย์อะไรเกิดขึ้นบ้าง (๔๕)
ตอบ มีปฏิหาริย์ ๗ อย่าง คือ พระมารดาทรงประทับยืน ๑, ประสูติไม่ประอะเปื้อน ด้วยครรภ์มหิน ๑, มีเทวดามาคอยรับก่อน ๑, มีธรรมาจารย์นำเอ็นตกลมมาจากอากาศลงบนพระกาย ๑, เมื่อประสูติออกมาทรงเดินได้ ๗ ก้าว ๑, ทรงเปล่งวาจาเป็นบุพพนิมิตแห่งพระลัมมะโพธิญาณ ๑, แผ่นดินไหว ๑ ฯ

๑๓. แดนที่มีสิ่งวาสสสมถกันเรียกว่าอะไร มีประโยชน์อย่างไร (๔๖)

ตอบ เรียกว่า **สมานสังวาสสมา** ฯ
มีประโยชน์อย่างนี้ คือภิกษุผู้อยู่ในเขตนี้ สติธิในอันจะเข้าอุโบสถ ปวารณา และสังฆกรรมร่วมกัน เป็นแดนที่กำหนดความพร้อมเพรียง ภิกษุผู้อยู่ในสมาที่ทั้งหมดเข้าประชุมกันเป็นสงฆ์ หรือนำฉันชะของภิกษุผู้ไม่มาเข้าประชุมเรียกว่า สงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ฯ

๑๔. การผูกพัทธสมาในบัดนี้ สรีรวิปฏิบัติอย่างไร (๔๒)

ตอบ การผูกพัทธสมา สรีรวิปฏิบัติดังนี้

๑. พื้นที่อันจะลสมมติเป็นสมาต้องได้รับอนุญาตจากบ้านเมืองก่อน
๒. ต้องประชุมภิกษุผู้อยู่ในเขตสมา หรือนำฉันชะของเรอมา
๓. ลวดดอน
๔. เตรียมนิมิตไว้ตามทิศ
๕. เมื่อลสมมติสมา ต้องประชุมภิกษุผู้อยู่ในนิมิต
๖. ทักนิมิต
๗. ลวดลสมมติสมา ฯ

๑๕. สิมลสังกระ คืออะไร (๕๐) สิมลสังกระด้วยเหตุอะไรบ้าง (๔๒) ลงจะทำสังกรรมในสมาเช่นนี้ได้หรือไม่อย่างไร (๕๐)

ตอบ คือสมาที่ลสมมติคาบเกี่ยวกันระหว่างสมาลสมมติไว้เดิมและสมาลสมมติขึ้นใหม่ ฯ

๑. สิมลสังกระด้วยเหตุ ๔ คือ
๑. สิมลสมาคาบเกี่ยวกัน
๒. วัตถุพาตพิงถึงกันในระหว่างสมาทั้งสอง
๓. สงฆ์ ๒ หมู่จะทำสังกรรมในเวลาเดียวกัน แม้เว้นระหว่างแนวสงฆ์ให้ห่างกันพอได้ตามกำหนด

๔. ทำสังกรรมในเร็วหรือแพที่ผูกกับหลักกับไม้ไผ่บดถึง หรือทำไม้ที่ไม่กำหนดตามอุทกทุกเข ฯ
สงฆ์ทำสังกรรมในเขตสมาเดิมได้ ทำในสมาลสมมติขึ้นใหม่ เป็นลัมมาปฏิบัติ ใช้ไม่ได้ ฯ

๑๐. ในการบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรมของพระโพธิสัตว์ อยากราบว่า การบำเพ็ญทุกรกิริยาและอุปมา ๓ ข้อ อย่างไรกันมาก่อน ทรงมีเหตุผลอย่างไร (๔๙)

ตอบ อุปมา ๓ ข้อเกิดก่อน การบำเพ็ญทุกรกิริยาเกิดภายหลัง ๑ เพราะเมื่ออุปมา ๓ ข้อ มาปรากฏแก่พระองค์แล้ว ทรงคิดจะบำเพ็ญเพียรเพื่อป้องกันจิตไม่ให้น้อมไปในกามารมณ์ได้ จึงทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา ๑

๑๑. ข้ออุปมาว่า “ไม่แห้งที่วางไว้บนบก โกลนๆ สามารถให้ไฟได้” เกิดขึ้นแก่ใคร โดยนำไปเปรียบกับอะไร (๕๑)

ตอบ แก่พระมหาบุรุษ คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑ โดยทรงนำไปเปรียบกับสมณพราหมณ์ทั้งหลายว่า สมณพราหมณ์บางพวกมีกายเหล็ก ออกจกากาม ใจก็ละความรักใคร่ในกาม ลงบดได้แล้ว หากพากเพียรพยายามอย่างถูกต้องย่อมสามารถตรัสรู้ธรรมได้ ๑

๑๒. ในพุทธประวัติกล่าวถึงบุคคลต่อไปนี้เป็นใคร โสதியพราหมณ์ ทุกกุชาติพราหมณ์ โทณพราหมณ์ ว่าอย่างไรบ้าง (๕๔)

ตอบ **โสதியพราหมณ์** เป็นพราหมณ์ที่ถวายหญ้า ๘ กำ แต่พระมหาบุรุษใช้เวลาเย็นแห่งวันตรัสรู้ **ทุกกุชาติพราหมณ์** เป็นพราหมณ์ที่เข้าเฝ้าทูลถามปัญหาแก่พระพุทธรูปองค์ขณะประทับ ณ ภายใต้อัมโขชนปาลนิโครธ **โทณพราหมณ์** เป็นพราหมณ์ที่ทำหน้าที่แบ่งพระบรมสารีริกธาตุแก่กษัตริย์ และพราหมณ์ทั้ง ๘ พระนคร ๑

๑๓. พระบัญญัติข้อใดต่อกบวชตามพระมหาบุรุษเพราะมีความเชื่ออย่างไร การได้บรรลุอรุณผลของพระปัจจุวิคัลย วันเดียวกันหรือต่างวันกัน (๕๕)

ตอบ มีความเชื่อว่า พระมหาบุรุษจะได้ตรัสรู้อย่างแน่นอน จึงพร้อมใจกันออกบวชติดตามเฝ้าอย่างใกล้ชิด ด้วยหวังว่า พระองค์จะได้ตรัสรู้แล้วจักได้เทศนาโปรดตน ๑ การบรรลุอรุณผลขึ้นต้นต่างวันกัน โทณพญพราหมณ์บรรลุในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ พระวัชปะ พระภิกษุชยะ พระมหานามะ พระอัสสชิ บรรลุในวันแรม ๑ ค่ำ, ๒ ค่ำ, ๓ ค่ำ, ๔ ค่ำ ตามลำดับ ส่วนการบรรลุอรุณผลขึ้นสูงสุดวันเดียวกัน ด้วยพระธรรมเทศนาอันดลิตกษณสูตร ในวันแรม ๔ ค่ำเดือน ๘ ๑

๘. ในสังฆกรรมทั้ง ๔ นั้น การสวดอนุสาวนามีอยู่ในกรรมไหนบ้าง ในแต่ละกรรมนั้นให้สวดกี่ครั้ง (๔๘)

ตอบ มีอยู่ในยุติทุกรกิริยา และยุติติตตฤทธกรรม ในยุติติตตฤทธกรรมให้สวด ๑ ครั้ง ในยุติติตตฤทธกรรมให้สวด ๓ ครั้ง ๑

๙. สังฆกรรมแต่ละประเภท ทรงอนุญาตให้สังฆ์พร้อมเพรียงกันทำในที่เช่นไร (๕๒)

ตอบ อุปโลกนกรรม ทรงอนุญาตให้สังฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมา หรือนอกเขตสีมาก็ได้ ๑

ยุติกรรม ยุติติตตฤทธกรรม และยุติติตตฤทธกรรม ทรงอนุญาตให้สังฆ์พร้อมเพรียงกันทำในเขตสีมาเท่านั้น จะเป็นพัทธสีมาหรือพัทธสีมาก็ได้ ๑

๑๐. ภัณฑุกรรม และอุกเขปนียกรรม คืออะไร จัดเป็นสังฆกรรมประเภทไหน (๕๓)

ตอบ **ภัณฑุกรรม** คือ กรรมที่ภิกษุแจ้งให้สังฆ์ทราบเพื่อปลงผมคนผู้มาขอบวชซึ่งยังไม่ได้ปลงผมมาก่อน และภิกษุจะปลงให้เอง ๑

อุกเขปนียกรรม คือ กรรมที่สังฆ์ทำแก่ภิกษุผู้ต้องอาบัติแล้ว ไม่ยอมรับว่าต้องอาบัติ เรียกว่าไม่เห็นอาบัติ หรือไม่ทำคืนอาบัติ หรือมีทัญญูวิญญาไม่ยอมละอันเป็นการเสียศีลสามัญญตา และทัญญูวิญญาสามัญญตา ๑

ภัณฑุกรรม จัดเป็น**อุปโลกนกรรม** ๑ อุกเขปนียกรรม จัดเป็น**ยุติติตตฤทธกรรม** ๑

๑๑. กรรมจากวิบัติเพราะสวดผิดฐานกรรมอันอย่างไร (๕๑)

ตอบ คือ การสวดผิดเป็นลิลิต ๑, สวดลิลิตเป็นฉนิต ๑, สวดวิมุติเป็นฉนิต ๑, สวดนิคหิตเป็นวิมุติ ๑ ๑

๑๒. ในเวลาสวดกรรมวาจาเช่น กำหนดด้วยสงฆ์อยู่จนถึงบาลีคำใด อุปสมบทกรรมจึงนับว่าเป็นการสำเร็จ (๕๕)

ตอบ กำหนดด้วยสงฆ์นี้ขึ้นอยู่กับว่า **โส ภาเสยฺย** ที่แปลว่า ท่านผู้นั้นพึงฟังพาดำอนุสาวนาที่ ๓ จึงนับว่าเป็นการสำเร็จ ๑

๔. การตั้งยุติและสวดอนุสาวนามีอยู่ในกรรมอะไรบ้าง ในสังฆกรรมทั้ง ๔ สังฆกรรมทั้ง ๔ นั้น อย่งไรที่ต้องทำในสังฆา อย่งไรไหนทำนอกสังฆาก็ได้ (๔๓)

ตอบ การตั้งยุติ มีในยุติกรรม ยุติหิตยกรรม และยุติจิตตุดถกรรม ส่วนการ สวดอนุสาวนา มีในยุติหิตยกรรม และยุติจิตตุดถกรรม ฯ

ยุติกรรม ยุติหิตยกรรม และยุติจิตตุดถกรรม ต้องทำในสังฆาเท่านั้น ทำนอกสังฆา ไม่ได้ เพราะต้องยุติ ส่วนอปโลกนกรรม ทำนอกสังฆาก็ได้ เพราะไม่ต้องตั้งยุติ ฯ

๕. คำว่า บัญญัติ อนุสาวนา อปโลกนะ อุปสัมปทาปกษะ ได้แก่อะไร จซึ่งแจ้ง ภิกษุผู้สามารถสวดกรรมวาจาได้แม่นยำและสละสลวย ต้องพร้อมด้วย คุณสมบัติอย่างไรบ้าง (๔๔)

ยุติ ได้แก่ คำเพียงสอง

อนุสาวนา ได้แก่ คำประกาศปรึกษาและตกลงของสงฆ์

อปโลกนะ ได้แก่ การอบรมกันในที่ประชุมสงฆ์ ไม่ต้องตั้งบัญญัติ ไม่ต้องสวดอนุสาวนา

อุปสัมปทาปกษะ ได้แก่ กุลบุตรผู้มุ่งอุปสมบท ฯ

อย่างไร คือ รู้จักประเภทของอักขระ ๑, รู้จักฐานการณของอักขระ ๑, ว่าเป็น ๑ ฯ

๖. ในสังฆาเดียวกัน ภิกษุจะประชุมกันทำสังฆกรรมวันหนึ่ง ๒ ครั้งไม่ได้ ข้อนี้มีความจริงเป็นอย่างไร จงอธิบาย (๔๖)

ตอบ มีความจริงเป็นอย่างไร คือ สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุโบสถ ปวารณา ภิกษุอยู่ในสังฆาเดียวกัน จะต้องพร้อมเพียงกันทำ จะแยกกันทำ ๒ พวก ๒ ครั้งไม่ได้ แต่สังฆกรรมบางอย่าง เช่น อุปสมบทกรรม อภิทานกรรมจะทำได้โดยพลการก็ได้ ฯ

๗. สังฆกรรมย่อมวิบัติเพราะเหตุไรบ้าง ภิกษุ ๓ รูปประชุมกันในสังฆาสด ปาติโมกข์ ชื่อว่าวิบัติเพราะเหตุไร (๔๗)

ตอบ สังฆกรรมย่อมวิบัติ (คือใช้ไม่ได้ แม้ทำแล้วก็เป็นอันทำ) เพราะเหตุ ๔ อย่าง คือ เพราะวัตถุบ้าง เพราะสังฆาบ้าง เพราะปริษะบ้าง เพราะกรรมวาจาบ้าง ฯ ชื่อว่าวิบัติเพราะปริษะ ฯ

๑๔. ฤๅษีบัญญัติคือยอกบาชฎา และอยู่ปรนนิบัติพระพุทธรูปของคณะทรงบำเพ็ญ ทุกริกิริยา เพราะคิดอย่างไร หลีกหนีไปเพราะคิดอย่างไร และการทั้ง ๒ นั้น มีผลดี อย่งไร (๕๐)

ตอบ ยอกบาชฎาเพราะคิดว่า บรรพชาของพระองค์คงมีประโยชน์ พระองค์บรรลุธรรมได้ จักทรงสั่งสอนให้ตนบรรลุธรรมนั้นบ้าง ฯ

หลีกไปโดยคิดว่า พระองค์ทรงละทุกกริกิริยาแล้ว คงจะไม่บรรลุธรรมพิเศษอันใดได้ ฯ การมาปรนนิบัตินั้น ทำให้สามารถเป็นพยานได้ว่า พระพุทธรูปองค์ทรงเคยประพฤติ อัตถิถณณานโยคอย่างออกอุญญาแล้ว แม้เช่นนั้นก็เป็นทางที่จะให้รู้ธรรมพิเศษ อันใดได้ ส่วนการหลีกหนีไปนั้นก็เป็นผลดี เพราะเวลานั้นเป็นเวลาบำเพ็ญเพียรทาง จิต ซึ่งต้องการความสงบ ฯ

๑๕. บุคคลผู้ได้ชื่อว่า อัปราชักขาติ มีลักษณะอย่างไร พระโณทัญญะได้นำมา เพิ่มช่่างหน้าว่า พระอัญญาโณทัญญะ เพราะเหตุใด (๕๔)

ตอบ เป็นผู้ที่มีกิเลสธูลีในบัญญัติจักษุน้อยเป็นปกติ สามารถจะรู้ทั่วถึงธรรมได้โดยพลัน เพราะพระพุทธรูปองค์ทรงทราบว่า ดวงตาเห็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้วแก่ท่านจึงทรงเปล่ง พระอุทานว่า อัญญาติ วต โม โภณฑัญญะ อัญญาติ ท่านจึงได้นำมาเพิ่มช่่างหน้าว่า อัญญาโณทัญญะ ฯ อีกคำอุทานว่า อัญญาติ ท่านจึงได้นำมาเพิ่มช่่างหน้าว่า อัญญาโณทัญญะ ฯ

๑๖. อุปาลมณ ได้แก่อะไร พระพุทธรูปองค์ทรงบำเพ็ญภาวนาในคราวใด และ ได้รับผลที่มุ่งหวังหรือไม่ อย่งไร (๕๕,๕๕)

ตอบ ได้แก่ ความเพ่งเมฆมีลมปราย คือเมฆมีลมอัลสละปะสละโดยเนือความก็คือ กลั่นลมหายใจไม่ให้เกิดำเนินทางจุมกและปาก ซึ่งเป็นทางเดินโดยปกติ ฯ ในคราวทรงทำทุกริกิริยา ฯ ไม่ได้รับผลที่มุ่งหวัง แต่เป็นการทรงมานั่งภาวนาให้ลำบาก เปล่า ฯ

๑๗. พระมหาสุบินมีมิดก่อนจะตรัสรู้ที่ว่า เสด็จจงกรมขณูเขาอุจจาละโดยพระ บาทไม่แปดเปื้อน หมายถึงอะไร (๕๐)

ตอบ หมายถึง จะทรงได้ปัจจัยทั้ง ๔ แต่มิได้มีพระทัยลิโพเอื่อเพื่อในปัจจุบันทั้งปวง

๑๘. พระพุทธองค์ทรงอธิษฐาน**จากตรงคหมหาปธาน** สี่ใจความว่าอย่างไร ที่ไหน และได้รับผลอย่างไร (๕๐)

ตอบ มีใจความว่า หากยังไม่บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณแล้วจักไม่ลุกขึ้น แม้เนื้อ และเลือดจะแห้งเหือดไป เหลือแต่หนัง เอ็น และกระดูก ก็ตามที ๑ ที่ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม ภายใต้นพริศระศรีมหาโพธิ์ ๒

๑๙. ลักษณะทั้ง ๒ ที่พระพุทธองค์ทรงเห็นในนิมิตนิยามแห่งราตรีสิริสูติคืออะไรบ้าง (๕๓)

ตอบ คือ ก) **ปัจจัยตลัทธิขณะ** ได้แก่การกำหนดโดยความเป็นกอง คือ ความเป็นของไม่เที่ยง ๗

ข) **สามัญญลักษณะ** ได้แก่การกำหนดโดยความเป็นสภาพแลเมอกัน คือ ๒๐. ความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ถ้าเรื่อด้วยญาณอะไร เพราะเหตุไร ครั้นตรัสรู้แล้ว ทรงปลงพระอุทานในยามสุดท้ายมีความว่าอย่างไร (๕๖,๕๓)

ตอบ **อภิวักขญญาณ** ๗ เพราะอภิวักขญญาณ คือความรู้เป็นเหตุสิ้นอาสวะ คือ เครื่องเศร้าหมองอันหมักหมมในจิตสันดาน ๗

มีความว่า **“เมื่อไตรธรรมทั้งหลาย ปรากฏขัดแก่พราหมณ์ ผู้มีความเพียรเพ่งอยู่ พราหมณ์นั้นยอมกำจัดเสนามาร คือชรา พยาธิ มรณะ เสียได้จุดพระอาทิตย์อยู่ กำจัดมืดทำอากาศให้สว่างขึ้นฉะนั้น”** ๗

๒๑. พระอรหันตสาวกรุ่นแรกที่พระศาสดาทรงส่งไปประกาศพระศกาสัมมาจำนวนเท่าไร พระองค์ทรงประกาศโอวาทแก่ท่านเหล่านั้นโดยย่อว่าอย่างไร (๕๗)

ตอบ มีจำนวนทั้งสิ้น ๖๐ รูป ๗ ทรงประกาศโอวาทว่า ท่านทั้งหลายจงเที่ยวจาริกไปในชมพูทวีป เพื่อประยุทธ์และควมสุขแก่ชนเป็นอันมาก แต่อย่าไปทางเดียวกัน ๒ รูป จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น ท่ามกลางและที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง พร้อมทั้งอรหและพะยัญชนะ ๗

ตัวอย่างข้อสอบสนามหลวงวิชาวิทย์ฯ เล่ม ๓

๑. อย่งไรเรียกว่า **สงฆ์พร้อมเพรียง** และสงฆ์พร้อมเพรียงนั้นสามารถทำสังฆกรรมได้บ้าง (๕๙) สงฆ์ทำสังฆกรรม มีกำหนดจำนวนไว้อย่างไร (๕๔) ทำกรรมอะไรได้บ้าง

ตอบ ภิกษุผู้อยู่ใน**สนามสังฆาเสีมา** แปลว่าแดนมีสังฆาเสีมาแลเมอกัน เป็นแดนที่กำหนดความพร้อมเพรียง มีสิทธิอันจะเข้าโอบถ ปวารณา และสังฆกรรมร่วมกัน ทั้งหมดเข้าประชุมกันเป็นสงฆ์ หรือนำฉันทะของภิกษุผู้ไม่มาเข้าประชุมเรียกว่า สงฆ์พร้อมเพรียง ๗

สามารถทำสังฆกรรมทั้ง ๔ ประเภท สือปโลกนกรรม เป็นต้นได้ ๗

มีกำหนดจำนวนไว้ดังนี้

- จตุรกรค** สงฆ์จำนวน ๔ รูป ทุกอย่าง เว้นปวารณา ให้ฝึกกฐิน อุปสมบท อัพภาน
- ปัจจุจรรค** สงฆ์จำนวน ๕ รูป ทุกอย่าง เว้นอุปสมบทในทีหากิภิกษุฝ่าย อัพภาน
- ทสวรค** สงฆ์จำนวน ๑๐ รูป ทุกอย่าง เว้นอัพภาน
- วิธิตวรค** สงฆ์จำนวน ๒๐ รูป ทุกอย่าง ๗

๒. สังฆกรรมจำแนกออกเป็นกี่ประเภท เรียกโดยชื่ออะไรบ้าง (๕๖,๕๒) กรรมอะไรบ้างที่สงฆ์จตุรกรคทำได้ (๕๐,๕๒)

ตอบ ๔ ประเภท ได้แก่ อปโลกนกรรม ๑, ยุติติกรรม ๑, ยุติติทุติยกรรม ๑, ยุติติจตุตถกรรม ๑ ๗

ทุกอย่าง เว้นปวารณา ให้ฝึกกฐิน อุปสมบท อัพภาน ๗

๓. อปโลกนกรรมมีกี่อย่าง อะไรบ้าง (๕๔)

- ตอบ** มี ๕ อย่าง
- ๑. **นิสสารณ** นาสะสามเณรผู้กล่าวตู่พระผู้มีพระภาคเจ้า
 - ๒. **โธสารถ** รับสามเณรผู้ถูกนาคสนะแล้วกลับประพตติเรียบรอยให้เข้าหมู่
 - ๓. **ภักขุกรรม** บอกขออนุญาตปลงศพคนผู้จะบวชอันภิกษุจะตัวเอง
 - ๔. **พรหมทัณ** ประกาศไม่ว่าภิกษุผู้หัวต่อว่ายาก
 - ๕. **กัมมลักขณะ** อปโลกนแจกอาหารในโรงฉัน เป็นต้น ๗

๗๙. ภิกษุณีผู้สี่ข้อต่อไปนี้ได้รับเอตทัคคะในทางใด (๔๔)

- ก) พระนางมณฑาปาชาบดีโคตมี
- ข) นางชงมาเถรี

ค) นางอุบลวิวัฒนาเถรี

พระสงฆ์เถรวาทในเมืองไทยไม่สามารถบวชภิกษุณีได้เพราะเหตุใด (๔๕)

- ตอบ ก) ได้รับเอตทัคคะในทางรัตติกัญญา
- ข) ได้รับเอตทัคคะในทางรัตติกัญญา
- ค) ได้รับเอตทัคคะในทางสีลัพธิ์

เพราะมีพระพุทธานุญาตว่า "ภิกษุณีต้องบวชจากภิกษุณีสงฆ์ก่อน แล้วจึงบวชจากภิกษุสงฆ์อีกครั้งหนึ่ง" เวลานี้ภิกษุณีสงฆ์ไม่มีแล้ว การที่จะบวชภิกษุณีจึงไม่สามารถทำได้ ฯ

๘๐. พุทธบริษัท ๔ คือใครบ้าง ผู้ตั้งอยู่ในเอตทัคคะทางพระธรรมกถึกของแต่ละฝ่ายคือใคร (๔๘)

- ตอบ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาลก อุบาลิกา ฯ
- ฝ่ายภิกษุ คือ พระปุลณณินตานัมุตระเถระ ฝ่ายอุบาลก คือ จิตตกถกปติ
- ฝ่ายภิกษุณี คือ พระธัมมทินนาเถรี ฝ่ายอุบาลิกา คือ นางชุตตตรา ฯ

๘๑. จงระบุชื่อพระสงฆ์ที่บวชด้วยเหตุต่อไปนี้ (๕๑)

- ก) บวชด้วยศรัทธา
- ข) บวชเพราะจะจำใจ
- ค) บวชตามเพื่อน
- ง) บวชเพราะเห็นโทษของการครองเรือน

ตอบ ก) บวชด้วยศรัทธา คือ พระรัฐบุลเถระ

ข) บวชเพราะจำใจ คือ พระนันทเถระ

ค) บวชตามเพื่อน คือ พระวิมล พระสุพทุ พระปุลณณิ พระควัมปติ

ง) บวชเพราะเห็นโทษของการครองเรือน คือ พระมหากัสสปเถระ ฯ

๘๒. พระบารมี ๑๐ ย่อมอบรมพระอริยาคัยทำพระหทัยให้หนักแน่นจนสามารถพิชิตมารได้ พระบารมี ๑๐ นั้น มีอะไรบ้าง (๕๒)

ตอบ มี ทาน ศีล เนกขัมมะ ปิยะ ชันติ ลัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา ฯ

๒๒. ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงแล้วอย่างไร (๔ ซึ่งมีรอบ ๓

อาการ ๑๒ ทำให้พระพุทธองค์ทรงยืนยันได้ว่าเป็นผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ที่ว่ารอบ ๓

อาการ ๑๒ คืออย่างไร (๕๐)

ตอบ คือ ปัญญาอันรู้เห็นตามเป็นจริงว่า

นี้ทุกข์ ทุกขนั้นควรกำจัดทุกข์นี้แล้วได้กำหนดรู้แล้ว

นี้เหตุให้เกิดทุกข์ เหตุให้เกิดทุกขนั้นควรละ เหตุให้เกิดทุกขนั้นได้ละแล้ว

นี้เหตุให้ทุกขดับ เหตุให้ทุกขดับนั้นควรทำให้แจ้ง เหตุให้ทุกขดับนั้นได้ทำให้แจ้งแล้ว

นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ข้อปฏิบัตินี้ควรทำให้เกิด ข้อปฏิบัตินี้ทำได้ทำให้เกิดแล้ว ฯ

๒๓. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงประกอบด้วยสัมปทาคุณกี่ประการ อะไรบ้าง เกิดผลอย่างไร (๔๙)

ตอบ ๓ ประการ คือ **เหตุสัมปทา** คือการบำเพ็ญบารมีมาอย่างครบถ้วน ๑, **ผลสัมปทา** คือการที่ทรงได้รับผลของบารมี ทำให้มีรูปกายประกอบด้วยสมาธิปริสุล-ลักษณะ อามุภาพ การละกิเลสและพระญาณหยั่งรู้ เป็นต้น ๑, **สัตตุปการสัมปทา** คือการที่ทรงบำเพ็ญประโยชน์แก่ชาวโลกด้วยพระทัยที่บริสุทธิ์ ๑ ฯ

ทำให้พระองค์ทรงเป็นที่ตั้งแห่งศรัทธาและความเลื่อมใสของบัณฑิตชนทั้งเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายจะพึงปรารถนาเป็นอารมณ์แล้วก่อสร้างสังฆมัญญกุลให้ใหญ่พลี ฯ

๒๔. อนุพุทธานุภาพ (๔๘) และสัมปทากังลิทธิธรรมคืออะไร พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่บุคคลผู้มีส่วนของสัมปติอะไร (๕๑,๔๘,๔๙) พระศาสดาประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาแก่พระอชถกฤษฏบุตรว่าอย่างไร (๔๔)

ตอบ **อนุพุทธานุภาพ** คือ ถ้อยคำที่กล่าวเรื่องเรื่องเป็นลำดับไป คือ ทานกถา ลีลาถา ลัทธิกถา กามาทิปวงกถา เนกขัมมกถาสังสกถา ฯ

สัมปทากังลิทธิธรรม คือ ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงยกขึ้นแสดงเอง ได้แก่ อริยสัจ ๔ ฯ ผู้มีส่วนของสัมปติ คือ ๑. เป็นมนุษย์ ๒. เป็นคฤหัสถ์ ๓. มีอุปนิสัยแก่กล้า ควบคุมดูแลในถิ่นนั้น ฯ

ท่านจึงเป็นภิกษุเถิด ธรรมแรกกล่าวดีแล้ว ท่านจงประพฤติพรหมจรรย์เถิด ฯ

๗๑. พระพุทธดำรัสว่า “ดูก่อนนอนนทร์ ถ้ามีออร่าจารีในธรรมทั้งหลายไม่มีแม้ พระตถาคตเจ้า” หมายความว่าอย่างไร พระพุทธองค์ทรงบำเพ็ญญัตตัตถจริยา ด้วย มีพระประสงค์อย่างไร (๔๕)

ตอบ หมายความว่า พระตถาคตเจ้าไม่ทรงมีข้อลึกลับในธรรมทั้งหลายที่จะต้องปกปิด ซ่อนไว้ แสดงได้แก่สาวกบางเหล่า มีแต่ทั่วไปเป็นสรรพลาธารณ์ หรือจะพึงแสดงให้ สาวกทราบต่ออภินิหารที่สุด ๆ

ด้วยพระประสงค์จะให้พระญาติปริภุณด้วยสุข ๓ ประการ คือ มนุญสุข ๑, ทิพยสุข ๑, นิพพานสุข ๑ ทั้งที่ครองสวรรวาส ทั้งออกบรรพชาในพระพุทธศาสนา ๆ

๗๒. จงอธิบายข้อความต่อไปนี้

ก) ทรงทำอายุสังขารอิฏฐาน ข) ทรงปลงอายุสังขาร (๔๓)

ตอบ ก) ทรงทำอายุสังขารอิฏฐาน หมายถึง ทรงตั้งพระทัยจักอยู่แสดงธรรมสั่งสอนแก่มหาชน และตั้งพุทธปฏิธานใคร่จะดำรงพระชนม์อยู่ จนกว่าพุทธบริษัทจะตั้งมั่นและได้ประกาศพระศาสนาให้แพร่หลาย ประดิษฐานในห้วงนคงถาวรสำเร็จ ประโยชน์ แก่ปวงทุกหมู่เหล่า

ข) ทรงปลงอายุสังขาร หมายถึง ทรงกำหนดวันปรินิพพานนับแต่วันเพ็ญเดือน ๓ ไปอีก ๓ เดือน คือ ปลงพระทัยว่าจะบำเพ็ญพุทธกิจต่อไปอีกไม่ได้แล้ว ๆ

๗๓. พระพุทธองค์ทรงรับสั่งกะพระอานนที่ถึงประโยชน์ของการสร้างสถูป แล้ว อัญเชิญพระอัฐิตูบริจจุไว้ ณ ท่ามกลางหนทาง ๔ แพร่งแห่งถนนใหญ่ไว้อย่างไร

ตอบ ทรงรับสั่งไว้อย่างนี้คือ เพื่อเป็นอนุชฌนสถานให้มนุษย์ผู้สัญจรไปมา เกิดความ เลื่อมใสศรัทธา ได้สักการบูชาด้วยระเบียบของหอม อภิวาทกราบไหว้ทำจิตให้ เลื่อมใสในพระพุทธคุณ อันจักเป็นเหตุให้เกิดปัญญาและศรัทธาด้วยความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธคุณ

๗๔. พระเจ้าสุทโธทนะทรงบรรลุพระโสดาปัตติผลด้วยพระธรรมเทศนาสี่ใจความ ว่าอย่างไร ทรงบรรลุอริยมรรคขั้นสูงขั้นไหน (๔๓)

ตอบ สี่ใจความว่า ไม่พึงประมาณในวิญชบาต พึ่งประพติธรรมให้เป็นสุจริต ผู้ ประพติธรรมย่อมอยู่เป็นสุขทั้งในโลกนี้ทั้งโลกอื่น ๆ ขึ้นพระอรหัตตผล ๆ

๒๙. บุคคลที่ท่่านเปรียบด้วยดอกบัว ๔ เหล่า ได้แก่จำพวกไหนบ้าง พระพุทธองค์ ทรงแสดงอนุบุพพิทีก่อนที่จะแสดงอริยสัง ๔ เพื่อประโยชน์อะไร (๔๕)

ตอบ ได้แก่ ก) อุคฆฏิตัญญ คือ ผู้มีอุปนิสัยสภามารณะจะตรัสธรรมพิเศษโดยพลันพร้อมกัน กับเวลาที่ท่่านผู้ศาสตาแสดงธรรมสั่งสอนเปรียบด้วยดอกบัวพ่นน้ำ

ข) วิจิตัญญ คือ ผู้ที่ท่่านอธิบายขยายความแห่งคำที่ย่อให้พิสดารออกไป จึง จะตรัสรู้ธรรมพิเศษได้ เปรียบด้วยดอกบัวเสมอน้ำ

ค) เมยยะ คือ ผู้ที่พอจะแนะนำได้ คือพอที่จะมีเกือบรมสั่งสอนให้รู้และเข้าใจได้ อยู่ เปรียบด้วยดอกบัวที่ยังอยู่ในน้ำ

ง) ปทปรมะ คือ ผู้แม้จะฟังแสงสว่างและทรงไว้และบอกแก่ผู้อื่นซึ่งธรรมเป็น อันมาก ก็ไม่สามารถจะตรัสธรรมพิเศษในอัตภาพชาตินั้นได้เปรียบด้วย ดอกบัวที่เป็นภิกษาแห่งเต่าและปลา ๆ

เพื่อพอกจิตสวางทหรือผู้ฟัง ให้ห่างไกลจากความยินดีในกาม ควรแก่การรับฟังพระ ธรรมเทศนาให้เกิดดวงตาเห็นธรรม เหมือนผ้าที่ปราศจากมลทินควรรับน้ำย้อมได้ ฉะนั้น ๆ

๓๐. ความปรารถนาของพระเจ้าพิมพิสารข้อที่ ๕ ความว่าอย่างไร ความ ปรารถนาอันล้ำแก่พระองค์เมื่อไร ที่ไหน (๔๖)

ตอบ ความว่า “ขอให้ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมของพระอรหันต์” ๆ ถ้าเรัจบริบูรณ์ในวันที่ได้ฟังอนุบุพพิทีกถาและอริยสัง ๔ ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงโปรด จนได้ดวงตาเห็นธรรม ๆ

ที่ลัญจิวิน สวรรคตกลุ่ม ๆ

๓๑. พระอุปาลีออกบวชพร้อมใครบ้าง ที่ไหน ท่านได้รับเอตทัคคะทางไหน (๔๓)

ตอบ พระอุปาลีออกบวชพร้อมกับ พระภิกษุชะ พระอนนฺทชะ พระอานนฺทชะ พระภิกษุคฺค พระกิมพิละ พระเทวทัต ที่อนุปิยนิคม ได้รับเอตทัคคะทางเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุ ทั้งหลายผู้ทรงวินัย ๆ

๓๒. จงแสดงใจความย่อของพระสูตรเหล่านี้

ก) อนัตตลักขณสูตร

ข) อาทิตยปริยายสูตร (๔๕)

ตอบ ก) พระสูตรที่ว่าด้วยลักษณะแห่งอนัตตา ใจความโดยย่อว่า รูป เวทนา สัญญา ลิงขาร วิญญาณ ซึ่งรวมเรียกว่าขันธ ๕ เป็นอนัตตา ไม่ใช่ตัวตน

ข) พระสูตรที่ว่าด้วยสิ่งทั้งปวงเป็นของร้อน ใจความโดยย่อว่า อายตนะภายใน อายตนะภายนอก วิญญาณ ลัมผัส เกิดแต่สัมผัส เป็นของร้อน ร้อน เพราะไฟคือความกำหนัด ความโกรธ ความหลง และร้อนเพราะความเกิด ความแก่ ความตาย ความเศร้าโศก รำพัน ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ความคับแค้นใจ ฯ

๓๓. พระพุทธองค์ทรงประดิษฐานพระพุทธรูปที่เทวสถานแรก ทรงเห็น ประโยชน์อะไรจึงทรงประดิษฐาน ณ ที่นั้น การที่พระพุทธองค์ทรงสามารถ ประดิษฐานพระพุทธรูปที่นั่นได้มั่นคงเพราะทรงสั่งสอนโดยอาการอย่างไรบ้าง (๔๖)

ตอบ ที่กรุงราชคฤห์ ฯ

เพราะทรงเห็นว่าเมืองนี้เป็นเมืองที่บริบูรณ์มั่งคั่ง และมีศตถาเจ้าลัทธิมาก ถ้าได้โปรดคนเหล่านี้ให้เกิดความเลื่อมใสได้แล้ว การเผยแพร่พระพุทธรูปก็สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น เพราะศตถาเจ้าลัทธิต่าง ๆ นั้น ล้วนมีศิษยานุศิษย์มาก ผู้คนนับถือ มาก ด้วยเหตุนี้ จึงทรงเลือกเมืองนี้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเป็นแห่งแรก ฯ โดยอาการ ๓ อย่าง คือ

- ก) ทรงสั่งสอนให้ผู้ฟังรู้อย่างเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น
- ข) ทรงสั่งสอนให้มีเหตุผลที่ผู้ฟังอาจตรองตามให้เห็นจริงได้
- ค) ทรงสั่งสอนเป็นอัครจริยที่ผู้ปฏิบัติตาม ย่อมได้รับผลโดยสมควรแก่การปฏิบัติ ฯ

๓๔. พระอานนท์ได้ดวงตาเห็นธรรมเพราะฟังโอวาทจากใคร ท่านผู้ให้โอวาทนั้นเลิศทางไหน (๔๗)

ตอบ เพราะได้ฟังโอวาทจากพระอุณณมันตานีบุตรเถระ ฯ

เลิศในทางเป็นพระธรรมเถิก ฯ

๖๖. พุทธเจดีย์ มีกี่ประเภท อะไรบ้าง (๔๕.๔๓)

ตอบ มี ๔ ประเภท คือธาตุเจดีย์ บริเวณเจดีย์ ธรรมเจดีย์ และอุเทสิกเจดีย์ ฯ

๖๗. อภิลักขณ์คืออะไร ตั้งอยู่ที่เมืองอะไร เกิดขึ้นเมื่อใด (๔๗)

ตอบ คือสถานที่เป็นที่ประดิษฐานแห่งบันไดแก้ว บันไดทอง บันไดเงิน ซึ่งทอดลงมา จากดาวดึงส์เทวโลก ฯ ตั้งอยู่ที่เมืองสังกัสสนคร ฯ

เกิดขึ้นในวันที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงสู่มนุษย์โลกหลังจากเสด็จประทับจำพรรษาใน ดาวดึงส์เทวโลกแล้ว ฯ

๖๘. อันตรธาน ๕ อย่าง หมายความว่า เพราะเหตุไร (๔๓)

ตอบ ปริยัตินทรธานสำคัญกว่า เพราะบริษัต์เลื่อมลงในกาลใด พระศาสดาย่อม เลื่อมถอยในกาลนั้น เมื่อปริยัตินทรธานอยู่ตราบใด พระศกนั้นก็ยิ่งดำรงอยู่ตราบนั้น เพราะวาปริยัตินทรธานแก้ของพระศาสดา ปฏิบัติเป็นแก่น ปฏิเวธเป็นผล เมื่อราก แก้วขาดแล้ว แก่นและผลก็พลอยหมดไปตามกัน ฯ

๖๙. พระพุทธดำริว่า “ดูก่อนสุภัททะ ถ้าภิกษุทั้งหลายเหล่านี้ จะพึงอยู่ดีอยู่ชอบ แล้วไซ้ โลกก็จักไม่พึงว่างเปล่าจากพระอรหันต์ทั้งหลาย” ดังนี้ คำว่า “พระอรหันต์” ในที่นี้ หมายถึงใคร โทณพราหมณ์ ได้กล่าวสุนทรพจน์ในวันแจกพระบรมสารีริกธาตุ มีความย่ออย่างไร (๔๖)

ตอบ หมายถึงพระซีณาสวอรหันต์ ฯ

มีใจความย่อดังนี้

- ก) พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญศีลธรรมและดำหนิในการที่จะทำสงครามกัน
- ข) ชวนให้สามัคคีร่วมมือกัน โดยแบ่งส่วนพระบรมสารีริกธาตุเท่า ๆ กัน ฯ

๗๐. จงแสดงใจความแห่งพระพุทธพจน์ที่ชี้ให้เห็นว่า พระอรหันต์ยังมีได้ตลอดเวลาที่บุคคลยังปฏิบัติชอบอยู่ ในสมัยพุทธกาล พระสาวกองค์ใดได้รับการอุปสมบทด้วยญัตติจุดดุดกรดมจากเป็นองค์แรก และองค์ใดเป็นองค์สุดท้าย (๔๕)

ตอบ ใจความแห่งพระพุทธพจน์ที่ตรัสก่อนปรินิพพานกับสุภัททปริพาชกาว่า “ดูก่อนสุภัททะ ถ้าภิกษุทั้งหลาย ยังเป็นผู้ปฏิบัติชอบอยู่ โลกก็จะไม่ว่างจากพระอรหันต์” ฯ พระราชาเป็นองค์แรก พระสุภัททะเป็นองค์สุดท้าย ฯ

๖๒. พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนคฤหัสถ์ด้วยวิธี ๔ สถานนั้น ได้แก่อะไรบ้าง ในการ สอนธรรมของพระพุทธองค์นั้น ทรงมีจุดมุ่งหมายอย่างไรบ้าง (๔๔)

- ตอบ ได้แก่ ก) **สัมพัทธสนา** ซึ่งให้ชัด ให้เห็นแจ่มแจ้งในสัมมาปฏิบัติ
- ข) **สมหาปนา** ขวนให้ปฏิบัติ แสดงเหตุผลให้เห็นผลจริง
- ค) **สมุตตะสนา** ให้เอาจากเหตุ มีกำลังใจในสัมมาปฏิบัติ
- ง) **สัมปหังสนา** ให้รำลึก ให้รำลึก แข็งแรง ขึ้น ในการปฏิบัติตามธรรมของพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า ๑

- ก) เพื่อให้ผู้ฟังได้รู้เห็นในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น
- ข) เพื่อให้ผู้ฟังใช้เหตุผลตรงตามความจริง
- ค) เพื่อให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติ และได้รับผลของการปฏิบัติตามสมควร

แก่การปฏิบัติของตน ๑

๖๓. อณาภิณฑิกเศรษฐี มีนามเดิมว่าอะไร ท่านบรรลุคุณวิเศษอะไรใน

พระพุทธศาสนา (๔๖)

ตอบ สุกตตะ ๑ โสถาปัตติผล ๑

๖๔. บิณฑบาตของนางสุชาดาที่ถวายก่อนแต่ตรัสรู้ และของนายจุนทะที่ถวาย

ก่อนแต่เสด็จปรินิพพาน มีผลเสมอกัน มีวิบากเสมอกัน เพราะเหตุใด (๕๐)

ตอบ เพราะ ก) ปรินิพพานเสมอกัน คือสอุปาทิเสสปรินิพพาน และอนุปาทิเสสปรินิพพาน

ข) สัมมาปฏิบัติเสมอกัน คือทรงเข้าสู่สมบัติ ๒๔ แสขณโกฏิเสมอกันก่อนจะ

ตรัสรู้และก่อนจะปรินิพพาน

ค) เมื่อบุคคลทั้ง ๒ ระลึกถึงการถวายบิณฑบาตของตน ก็บังเกิดปิติ

โสมนัสอย่างแรงกล้าเหมือนกัน ๑

๖๕. **อุปารหุบุคคล** ได้แก่บุคคลเช่นไร มีใครบ้าง (๕๑)

ตอบ บุคคลผู้ควรแก่การบรรจุวิชาดูไว้ในสถูปเพื่อสักการบูชาด้วยความเลื่อมใส ๑

มี พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑, พระปัจเจกพุทธเจ้า ๑, พระอรหันตสาวก

๑, พระเจ้าจักรพรรดิราช ๑ ๑

๓๕. พระพุทธเจ้าเสด็จไปโปรดชฎิล ๓ พี่น้องพร้อมบริวาร โดยบังเอิญหรือโดยตั้งใจ พระหทัยไว้ก่อน มีหลักฐานสนับสนุนคำตอบอย่างไร (๕๑)

ตอบ โดยตั้งพระหทัยไว้ก่อน ๑
มีหลักฐานปรากฏว่า ในครั้งที่ทรงส่งพระสาวก ๖๐ องค์แรกไปประกาศ พระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ ทรงมีพระดำริว่า “แม้เราก็คงจะยังดับาลลอรุเวลาเสนา นิคม เพื่อจะแสดงธรรม” ๑

๓๖. พระภาพุทายี และภาพเวฬุดาบส เกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้าอย่างไร (๔๗)

ตอบ **พระภาพุทายี** เป็นสหชาติกับพระพุทธเจ้า ก่อนบวชท่านเป็นอำมาตย์อยู่ในกรุง กบิลพัสดุ์ พระเจ้าสุทโธทนะทรงส่งไปทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าให้เสด็จเยือนกรุง กบิลพัสดุ์ แสดงธรรมโปรดพระประยูรญาติและพระองค์เอง เมื่อได้อุปสมบทแล้วจึง ทูลอาราธนาพระพุทธเจ้าให้เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์ได้สำเร็จตามพระราชประสงค์ ส่วน **ภาพเวฬุดาบสหรืออติดาบส** เป็นนันทบวชที่พระเจ้าสุทโธทนะให้ความเคารพมาก

เมื่อพระมหาราษฎร์ประสูติใหม่ ๆ ท่านทราบบวชจึงเข้าไปเยี่ยม ได้เห็นลักษณะของพระ ราโอรสต้องด้วยตำรับมหาบุรุษลักษณะ มีความเคารพในพระราชกุมารเป็นอย่างดี มาก ลูกศิษย์กราบลงที่พระบาททั้งสองด้วยศรัทธา เป็นบุคคลแรกที่ได้อ่านายพระ วัตลักษณ์เป็น ๒ คติ คือ ถ้าครองเพศฆราวาส จักได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิ มี มหาสมุทรทั้ง ๔ เป็นขอบขันฑสีมา หากครองเพศบรรพชิต จักตรัสรู้อนุตรตรัสสัมมา สัมโพธิญาณ เป็นศาสดาเอกของโลก ๑

๓๗. พระพุทธองค์ทรงแนะนำพระเถระองค์ใด ให้ปรารถนาเพื่อรแต่ พอประมาณ เพราะเหตุใดจึงทรงแนะนำเช่นนั้น (๔๕)

ตอบ พระโสณโกปิวิริยะ ๑
เพราะพระโสณโกปิวิริยะ ทำความเพียรเดินจงกรมจนเท้าแตกก็ไม่อาจบรรลุรรค ผลได้ สมัยเมื่อท่านเป็นคฤหัสถ์ เป็นผู้ฉลาดเข้าใจในเสียงแห่งสลายพิน พระผู้สิ้นพระ ภาคจึงทรงแนะนำว่า ในการตีตีพินจะต้องซึ่งสลายพินแต่พอดี เสียงพินจึงจะ ไพเราะ หยอนเกินไปหรือตีเกินไปก็เม่งน่าฟัง ความเพียรก็เหมือนกัน ถ้าหยุดย่อนัก ก็เป็นไปเพื่อเกียจคร้าน ถ้าเกินไปนักก็เป็นไปเพื่อฟุ้งซ่าน จึงควรทำความเพียรแต่พอดี ๑

๖๒. พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนคฤหัสถ์ด้วยวิธี ๔ สถานนั้น ได้แก่อะไรบ้าง ในการ สอนธรรมของพระพุทธองค์นั้น ทรงมีจุดมุ่งหมายอย่างไรบ้าง (๔๔)

- ตอบ ได้แก่ ก) **สัมพัทธสนา** ซึ่งให้ชัด ให้เห็นแจ่มแจ้งในสัมมาปฏิบัติ
- ข) **สมหาปนา** ขวนให้ปฏิบัติ แสดงเหตุผลให้เห็นผลจริง
- ค) **สมุตตะสนา** ให้เอาจากเหตุ มีกำลังใจในสัมมาปฏิบัติ
- ง) **สัมปหังสนา** ให้รำลึก ให้รำลึก แข็งแรง ขึ้น ในการปฏิบัติตามธรรมของพระ

สัมมาสัมพุทธเจ้า ๑

- ก) เพื่อให้ผู้ฟังได้รู้เห็นในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น
- ข) เพื่อให้ผู้ฟังใช้เหตุผลตรงตามความจริง
- ค) เพื่อให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติ และได้รับผลของการปฏิบัติตามสมควร

แก่การปฏิบัติของตน ๑

๖๓. อณาภิณฑิกเศรษฐี มีนามเดิมว่าอะไร ท่านบรรลุคุณวิเศษอะไรใน

พระพุทธศาสนา (๔๖)

ตอบ สุกตตะ ๑ โสถาปัตติผล ๑

๖๔. บิณฑบาตของนางสุชาดาที่ถวายก่อนแต่ตรัสรู้ และของนายจุนทะที่ถวาย

ก่อนแต่เสด็จปรินิพพาน มีผลเสมอกัน มีวิบากเสมอกัน เพราะเหตุใด (๕๐)

ตอบ เพราะ ก) ปรินิพพานเสมอกัน คือสอุปาทิเสสปรินิพพาน และอนุปาทิเสสปรินิพพาน

ข) สัมมาปฏิบัติเสมอกัน คือทรงเข้าสู่สมบัติ ๒๔ แสขณโกฏิเสมอกันก่อนจะ

ตรัสรู้และก่อนจะปรินิพพาน

ค) เมื่อบุคคลทั้ง ๒ ระลึกถึงการถวายบิณฑบาตของตน ก็บังเกิดปิติ

โสมนัสอย่างแรงกล้าเหมือนกัน ๑

๖๕. **อุปารหุบุคคล** ได้แก่บุคคลเช่นไร มีใครบ้าง (๕๑)

ตอบ บุคคลผู้ควรแก่การบรรจุวิชาดูไว้ในสถูปเพื่อสักการบูชาด้วยความเลื่อมใส ๑

มี พระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ๑, พระปัจเจกพุทธเจ้า ๑, พระอรหันตสาวก

๑, พระเจ้าจักรพรรดิราช ๑ ๑

๓๘. พระอานนทพุทธอุปัฏฐากได้ทูลขอพร ๘ ประการ ข้อสุดท้ายความว่าอย่างไร ท่านได้รับการยกย่องจากพระศาสดาอย่างไรบ้าง (๔๔) ท่านมีเหตุผลที่ทูลขอพร ๔ ข้อหลังว่าอย่างไร (๔๙,๕๓)

ตอบ ความว่า ถ้าพระองค์เสด็จไปเทศนาเรื่องใดที่ไหน ซึ่งข้าพระองค์ไม่ได้ฟัง ขอพระองค์ตรัสบอกเทศนาเรื่องนั้นแก่ข้าพระองค์ฯ
๑. ได้รับยกย่องว่า เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายด้วยคุณสมบัตติ ๕ สถาน คือ เป็นพหูสูตร ๑, มีสติ ๑, มีคิด ๑, มีจิต ๑, เป็นพหูตรอุปัฏฐาก ฯ
๒. ใน ๔ ข้อหลังนี้ ๓ ข้อแรก เพื่อจะป้องกันคนพญูว่า พระอานนทที่บำรุงพระศาสดาไปทำไม่ เพราะพระองค์ไม่ทรงอนุเคราะห์แม้ด้วยกิจเท่านี้ ส่วนข้อสุดท้าย เมื่อมีคนถามในทีลัษหลัง พระพุทธองค์ว่า ธรรมนี้พระองค์ทรงแสดงในที่ไหน ถ้าท่านบอกไม่ได้ เขาก็จะพูดได้ว่า ท่านไม่รู้แม้แต่เรื่องเท่านี้ ไม่ละพระศาสดาเที่ยวตามเสด็จอยู่ ดุจเงาตามตัวสัตว์สันถวาน เพราะเหตุอะไร ฯ

๓๙. พระภิกษิยเถระ มักปลั่งอุทานเนื่อง ๆ ว่า สุขหนอ ๆ ดังนี้ เพราะเหตุไร พระเจ้าไกรพิชชะทรงปรารภกับพระรัฐบุลถึงเหตุให้บุคคลออกบวชอย่างไร (๕๕)
ตอบ เพราะเสื่อก่อนท่านเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ต้องจัดการรักษาป้องกันในวังหนอกรวังทั้งในเสื่อก นอกเสื่อก จนตลอดทั่วอาณาเขต แม้มีคนคอยรักษาอย่างไรแล้ว ยังต้องหวาดระแวง สะดุ้งกลัวอยู่เป็นนิตย์ ครั้นทรงออกบวชได้บรรลุอรหัตตผลแล้ว แม้อยู่ในที่ที่เ็นไหน ๆ ก็ไม่หวาดระแวง ไม่สะดุ้งกลัว ไม่ต้องขวนขวาย มีใจปลอดโปร่งเป็นดุจมฤคอยู่ จึงปลั่งอุทานเช่นนั้น ฯ
ทรงปรารภเหตุวิบัติ ๔ ประการ คือ ความแก่ ๑, ความเจ็บป่วย ๑, ความเสื่อมจาก โภคทรัพย์ ๑, ความเสื่อมญาติ ๑ ฯ

๔๐. พระอัครสาวก ๒ รูปมีชื่อเรียกอะไรบ้าง เหตุไรจึงเรียกอย่างนั้น (๕๓)
ตอบ มีชื่อเรียก **อุปติสสะ** หรือสารีบุตร ๑ เรียก **โกติส** หรือโมคคัลลานะ ๑ ที่เรียกว่า อุปติสสะ เพราะเรียกตามโคตร ที่เรียกว่า สารีบุตร เพราะเป็นบุตรของนางสารีพราหมณี ส่วนที่เรียกว่า โกติสสะ เพราะเรียกตามโคตร ที่เรียกว่า โมคคัลลานะ เพราะเป็นบุตรของนางโมคคัลลิตพราหมณี ฯ

๕๔. โสมฆราชมาถามพิศจะทูลถามปัญหาพระพุทธรองค์ ๓ ครั้ง แต่มิได้ทูลถาม เพราะเหตุไร (๕๘)

ตอบ ในครั้งที่ ๑ ไม่ได้ทูลถามเพราะเห็นว่าชิตมาถามเป็นผู้ใหญ่กว่า จึงยอมให้ทูลถามก่อน ในครั้งที่ ๒ และ ๓ ไม่ได้ทูลถามเพราะพุทธรองค์ตรัสห้ามไว้ ฯ

๕๕. พระปุณณมิตานีบุตรเป็นชาวเมืองไหน ตั้งอยู่ในคุณธรรมอะไรบ้าง ในไตรภมว่า "ท่านประพฤติพรหมจรรย์เพื่ออะไร" ใครตอบ ตอบว่าอย่างไร (๕๐,๕๓)

ตอบ ชาวเมืองกบิลพัสดุ์ ตั้งอยู่ในคุณธรรม ๑๐ ประการ คือ มกัณ้อย สันโดษ ขอบสังดี ไม่ชอบเกี่ยวข้องกับด้วยหมู่ ปรรากความเพียร บริบูรณ์ด้วยศีล สมาธิ ปัญญา วิมุตติ ความรู้เห็นในวิมุตติ ฯ

พระสารีบุตรเป็นผู้ถาม พระปุณณมิตานีบุตรเป็นผู้ตอบ และตอบว่า **เราประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อความดับไม่สิ้นเชื้อ** ฯ

๖๐. พระเจ้าไกรพิชชะตรัสถึงเหตุแห่งความเสื่อมที่จะให้คนออกบวช กะพระสาวกรูปใด เหตุแห่งความเสื่อมงั้นได้แก่อะไรบ้าง (๕๑)

ตอบ กะพระรัฐบุลเถระ ฯ
เหตุแห่งความเสื่อมงั้นได้แก่ ความแก่ชรา ๑, ความเจ็บ ๑, ความสิ้นโภคทรัพย์ ๑, ความสิ้นญาติ ๑ ฯ

๖๑. พระพุทธรพจนว่า ทักขิณอันบริราคาในสงฆ์อมล้ำเร็วแก่ผู้ตายโดยฐานะนั้น ท่านอธิบายไว้อย่างไร การที่ทักขิณจะสำเร็จประโยชน์แก่ผู้ตายโดยฐานะนั้น ต้องพร้อมด้วยสมบัตติอะไรบ้าง (๕๗)

ตอบ ท่านอธิบายไว้ว่า เปตชนผู้ไปเกิดในกำเนิดอื่น ทั้งที่เป็นหฤคิต ทั้งที่เป็นสุคดีย่อมเป็นอยู่ด้วยอาหารในคิดที่เขาเกิด หาได้รับผลแห่งทานที่ทายกอุทิศถึงไม่ ต่อไปเกิดในปีตวิสัย จึงได้รับผลแห่งทานที่อุทิศถึงนั้น ฯ
ต้องพร้อมด้วยสมบัตติ ๓ ประการคือ การบริจากไทยธรรมแล้วอุทิศถึงของทายก ๑, ปฏิภาทกผู้รับไทยธรรมนั้นเป็นทักขิณยะ คือผู้ควรรับทักขิณ ๑, เปตชนนั้น ได้อานิมนทนา ๑ ฯ

๕๓. ธรรม ๓๗ ประการมีสติปัญญา ๔ เป็นต้น มีมรรคมีองค์ ๘ เป็นที่สุด เรียกว่าธรรมอะไรได้บ้าง เรียกว่าอย่างไรเพราะเหตุไร (๕๘)

ตอบ เรียกว่า **อภิปัญญาเทสิตธรรม** เพราะเป็นธรรมที่พระองค์ทรงแสดงด้วยพระปัญญาอันยิ่ง และเรียกว่า **โพธิปักขิยธรรม** เพราะธรรมเหล่านี้เป็นไม้ไผ่ฟายแห่งความตรัสรู้ ฯ

๕๔. ปัญหาว่า "หมู่มนุษย์ในโลกนี้ คือ ฤๅษี กษัตริย์ พราหมณ์เป็นอันมาก อาศัยอะไร จึงขูข้ายัญยวงสว่างเทวดา" ใครเป็นผู้ถาม พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร ตอบ ปุณณภมาภพ ฯ

ทรงพยากรณ์ว่า "หมู่มนุษย์เหล่านั้นอยู่ที่ตนปรารถนา อาศัยของที่มิชราทรุดโทรม จึงขูข้ายัญยวงสว่างเทวดา ฯ

๕๕. ปัญหาว่า "พระขีณาสพตายแล้วเป็นอะไร" ใครถามใคร พระศาสดาทรงพยากรณ์ปัญหาจบลงแล้ว มีผลอะไรเกิดแก่ภพ ๑๖ คน (๕๓)

ตอบ พระสารีบุตรถามพระขีณาสพว่า รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณที่ไม่เที่ยงดับไปแล้ว ฯ

มีผลคือ มาภพ ๑๕ คน เว้นไปถึงภพ ๑ คน ลงใจไปตามพระธรรมเทศนา มีจิตหลุดพ้นจากอาสวะเมื่อมันด้วยอุปาทาน ส่วนไปถึงภพเป็นแต่ได้ญาณเห็นในธรรม ฯ

๕๖. อุทยกถามพหูตรถามว่า "โลกมีอะไรผูกพันไว้ อะไรเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพาน ฯ" ดังนี้ เพราะอะไรได้" พระศาสดาทรงพยากรณ์ว่าอย่างไร (๕๔)

ตอบ ทรงพยากรณ์ว่า โลกมีความเพิลินผูกพันไว้ ความตริกลเป็นเครื่องสัญจรของโลกนั้น ท่านกล่าวกันว่า นิพพาน ฯ ดังนี้ เพราะอะไรได้" ได้ ฯ

๕๗. ก่อนที่ท่านพระโฆสราชาจะมาเป็นภิกษุในพระพุทธศาสนา ท่านเคยเป็นศิษย์ของใคร ผู้ขึ้นตั้งสำนักสอนอยู่ที่ไหน (๕๔)

ตอบ เป็นศิษย์ของพราหมณ์พาวรี ฯ อยู่ฝั่งแม่น้ำโคธาวรี ที่พรมแดนแห่งเมืองอัลสกะและเมืองอาฬกะ ฯ

๕๑. ครึ่งพุทธกาล กุบุตรผู้มีศรัทธาเลื่อมใสในพระศาสนาขออนุญาตบวชจากมารดาบิดา เมื่อไม่ได้รับอนุญาตก็เสียใจ จึงทำการประท้วง กุบุตรผู้หนึ่งคือใคร ประท้วงด้วยวิธีใด (๕๖)

ตอบ กุบุตรนั้น คือ พระอัฐบาล ฯ ประท้วงด้วยวิธีอันอนอดอาหารไม่ยอมลุกขึ้น ฯ

๕๒. พระอัสลณีแสดงธรรมแก่อุปติสสปริพาชกมีความว่าอย่างไร และจะมีผลอย่างไร (๕๓)

ตอบ มีความว่า "เอ อัมมา เหตุปะระวะ เตสัง เหตุตะถาคะโต เตสังจะ โย นิโรโธ จะ เอวัง วาที มหาสมโณติ" ซึ่งแปลเป็นใจความว่า ธรรมใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรมนั้น และความดับแห่งธรรมนั้น พระสมุทสาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้ มีผลคือ อุปติสสปริพาชกได้ดวงตาเห็นธรรมว่า สิ่งใดมีความเกิดเป็นธรรมดา ย่อมมีความดับเป็นธรรมดา ฯ

๕๓. มีภาขีอยู่รูปหนึ่งว่า ถัดบุรุษตั้งมั่นแล้วในสัจจะที่เป็นอรรถเป็นธรรม ดังนี้ ข้อนี้ สัมปฏิบาทของพระสากุมฺปิโต ที่ให้สัญญาต่อกันไว้แล้วปฏิบัติตามสัญญานั้น เป็นตัวอย่าง จงเล่าเรื่องประกอบ (๕๑)

ตอบ มีปฏิบาทของพระสารีบุตร เป็นตัวอย่าง ฯ เรื่องมีอยู่ว่า เมื่อครั้งที่ท่านและพระโฆคัลลานั้นยังไม่ได้อุปสมบท เคยให้สัญญากันว่า ใครได้ไม่ภพธรรมก่อนจะบอกแก่กัน ต่อมาท่านพระสารีบุตรได้พึงอริยสังคญาณแต่สำนักพระอัสลณีแล้วได้ดวงตาเห็นธรรม จึงนำความนี้ไปบอกแก่พระโฆคัลลานั้น จนได้บรรลุธรรมเช่นเดียวกัน ฯ

๕๔. พระพุทธดำรัสว่า "เราสรรเสริญความคลุกคลีด้วยประการทั้งปวงหาไม่ได้ เราสรรเสริญความคลุกคลีด้วยประการทั้งปวงเลย" ตรัสแก่ใคร ทรงหมายความว่าอย่างไร (๕๔)

ตอบ ตรัสแก่พระมหาโฆคัลลานเถระ ฯ ทรงหมายความว่า พระองค์ไม่ทรงสรรเสริญความคลุกคลีด้วยหมู่คณะ ทรงสรรเสริญความคลุกคลีด้วยเสนาสนะอันสงบ แต่มีได้สรรเสริญการหลักเว้นจากหมู่คณะโดยเด็ดขาดเลย ฯ

